

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1955

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1957

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1955

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1957

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

PUBLIC CHILD WELFARE

1955

SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1957

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

FÖRORD

Socialstyrelsen framlägger härmed berättelse angående samhällets barnavård år 1955.

Inom styrelsen har ledningen av hithörande arbeten handhåfts av förste aktuarien Gustaf Holmstedt, under vilkens överinseende berättelsen utarbetats av amanuensen Jonas Elmdahl.

Stockholm i februari 1957.

ERNST BEXELIUS

ERLAND v. HOFSTEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Sammanfattning på engelska	6
I. <i>Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen</i>	9
Primärmaterialet	9
Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande.	9
Förebyggande åtgärder	9
Skyddsuffostran	12
Samhällsvård	18
Vårdkostnader för omhändertagna barn	23
Fosterbarn	24
Historisk återblick	26
II. <i>Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott</i>	28
III. <i>Barnhemmen och barnkolonierna år 1955</i>	32
IV. <i>Ungdomsvårdsskolorna år 1955</i>	41

CONTENTS

	Page
Summary in English	6
I. <i>The activity of the child welfare committees according to the Child Welfare Law</i>	9
Primary material	9
The child welfare committees and the Child Welfare Law	9
Preventive measures	9
Reform training	12
Public assistance	18
Expenses of children taken care of ..	23
Foster children	24
Historical review	26
II. <i>Child welfare guardians and maintenance advances</i>	28
III. <i>Children's homes and children's summer camps in 1955</i>	32
IV. <i>Juvenile institutions in 1955</i>	41

Summary

Laws on Public Child Welfare

On public child welfare there are regulations in several laws, the most important of which is the Child Welfare Law of 1924 (amended in 1934, 1936 and 1945). According to this Law every municipality must have a child welfare committee, which in special cases can interfere and provide protection, care or education for children and young people either through preventive measures or by taking charge of them for protective education or public care. The child welfare committee also supervises the foster care.

According to laws other than the Child Welfare Law it is the duty of the child welfare committee among other things to appoint child welfare guardians and to treat cases concerning the advancing of allowances for children, the so called maintenance advances.

The *preventive measures* can for children under 18 years consist of a warning to the parents, a warning to the child, prescription to utilize a suitable institution designed to supplement home training (e. g. day nurseries, vocational welfare schools, kindergartens) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the child welfare committee. Persons aged 18—21 may be kept by the committee to living an orderly life, or measures may be taken to provide work, when required. Protective education may be taken to when the circumstances are such that an interference ought to be done even against the consent of the parents. Hereto belong all cases of delinquency or children in danger of becoming delinquent, but also cases of mistreatment and serious neglect or some other danger to life or health. Before taking charge of a person for protective education, preventive measures should have been taken, so that no one should be separated from his home until it has proved impossible to obtain correction any other way. A child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for *public care*, provided that an allowance alone is not sufficient. However, this action always requires the consent of the parents. By *foster child* is meant every child less than 16 years of age who is reared in another private home than that of his parents or with a specially appointed guardian. Children taken charge of for protective education or public care, who

have been boarded out in private homes within the district of the responsible child welfare committee are expected from the supervision of foster children done by these committees.

Preventive Measures

In the course of 1955 the child welfare boards resolved upon taking preventive measures in 8 970 cases. This corresponds, on an average, to 4.2 of every 1 000 children of ages up to 21 years. The cities of Malmö and Stockholm account for the highest frequency with respectively 10.4 and 9.7 resolutions per 1 000 children, while the corresponding figure in Gothenburg was 2.4 per 1 000 children.

Of these children nearly 80 % were boys. The most common action taken, either separately or in combination with other measures, was a Probation Order, which was applied to 82 % of the girls and 54 % of the boys. In the main cities practically all the children were placed under probation, whereas this was less common in the rural districts. 20 % of the children came from homes without either one of the parents or both parents.

Approximately 17 % of the children who were subjected to preventive measures had not yet reached their 10th year, while 67 % had passed their 13th year.

Protective education and training

During the whole of or only a part of the year 1955 6 700 children were taken in charge for protective education and training. On an average, this corresponds to 3.1 out of 1 000 children below the age of 21. The highest frequency is recorded for Malmö with 6.1 per 1 000 children as against 6.0 for Gothenburg and 4.3 for Stockholm.

In respect of 1 074 children the order to take them in hand had been made in 1955. Of these, 32 % came from incomplete homes. The proportion is particularly high in Gothenburg with over 37 %. About 20 % of the children had not yet reached the age of 7, while nearly 65 % had passed their thirteenth year.

Approximately 60 % of the children who had been taken in hand for protective education and training during the year were cared for in private homes, 15 % in children's homes,

26 % in an approved school, while 13 % received care in some other institution, e. g. a hospital, a mental institution etc. During the first year of treatment the proportion in children's homes is considerably larger, especially in the major cities. Of the children taken in hand there in 1955 35 % were cared for in children's homes.

Public child welfare

In 1955 25 500 children received public care, corresponding to about 15 per 1 000 children who had not reached the age of 16. The proportion is highest in Gothenburg with 35 per 1 000 children, while in Stockholm and Malmö the corresponding figures are 32 and 21 per 1 000 children respectively. Nearly 90 % of the children had been taken in hand owing to want and distress in their own homes.

About 70 % of the children the care of whom had been ordered during 1955 were of primary school age and about 40 % came from incomplete homes. The majority of the children, 70 %, went to children's homes, while 30 % received care in private homes and 8 % in some other institution.

The provision of public care is of short duration, especially in the major cities. In Stockholm, Gothenburg and Malmö nearly 70 % of the children who were looked after in 1955 were discharged already in the same year, while the corresponding proportion in the rural districts was about 35 %.

The costs incurred in caring for the children

The costs of providing care amounted during the year to about 19.6 mill. cr. Of this sum, 18.3 mill. cr. consisted of charges for child care in private homes or other institutions, while 1.3 mill. cr. covered expenditure on equipment, travelling expenses etc.

The supervision of foster children

The number of foster children, i. e. children brought up in homes other than their parents' home, amounted during 1955 to 38 000. Of these, about 7 900 were taken charge of and placed in private homes in the municipal district in which the child welfare board had ordered action to be taken, and 2 500 children were taken in hand by the child welfare board

in Stockholm and placed outside the city. All these children are exempted from the local arrangements for supervising foster children. There thus remain 27 600 children who are foster children in the true sense of the term. Half of these were boys and over half were born out of wedlock. Approximately 30 % of the children had not yet reached the age of 7. This proportion is, however, nearly twice as large among the approximately 5 600 children who became fosterchildren during the year 1955.

Child Welfare Guardians and Maintenance Advances

A child welfare guardian is appointed for all children, born by unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage. At the end of 1955 child welfare guardians were appointed for 32 200 children born within marriage, and for 87 800 children, born out of wedlock.

At the end of 1955 there were altogether 1 826 child welfare guardians 1 120 of which were men and 706 women. In the country the female guardians were relatively few (30 %), whereas they were in majority in the towns (80 %).

If the father of an illegitimate child or a divorced father fails to pay the maintenance he has been sentenced to or has agreed upon, the child welfare committee grants maintenance advances, in 1955 at the maximum rate of 600 Sw. cr., per year and child. In 1955 there were 52 000 children with maintenance advances, which is 8 % more than in 1954. The sum granted had increased from 20.9 mill. cr. in 1954 to 22.4 mill. cr. in 1955. Fathers with maintenance obligations repaid 11.0 mill. cr. in 1955.

Children's Homes and Juvenile Institutions.

There is a special plan for the regulation of the child welfare for each province. At the end of 1955 there were 212 children's homes, with altogether 4 747 places, in the whole country. Of the 212 children's homes 37 were *infants' homes* for care of babies, who are not accompanied by their mothers. 25 were *maternal homes* for the care of infants with mothers and 7 a combination between these. 98 were *provisional homes* for the temporary care, training and observation of children one year old or more and

45 *permanent homes* for the care and training of children aged one year or more for a longer period of time.

Juvenile delinquents who have been taken charge of for protective education and whom it has not been thought advisable to board out in foster homes or childrens' institutions, are

usually taken to some juvenile institution. At the end of 1955 there were 22 juvenile institutions with altogether 763 places. At the same time the juvenile institutions had 1 368 pupils, 73 of which were boarded out and 646 discharged on probation. The other 649 stayed in the schools.

I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen

Primärmaterialet

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgörs av uppgifter, som barnavårdsnämnderna varje år lämnar till socialstyrelsen. De flesta uppgifterna hämtas från nämndernas förteckningar över barn, som varit föremål för ingripande i en eller annan form enligt barnavårdslagen. Dessutom förekommer uppgifter, som avser barnavårdsmannaskap, bidragsförskott m. m. Den blankett, som användes år 1955, hade samma utseende som 1954 års blankett.

Barnavårdsnämnderna och den rättsliga grunden för deras ingripande

Enligt barnavårdslagen av år 1924 (med därefter införda ändringar), som reglerar barnavårdsnämndernas verksamhet, skall en barnavårdsnämnd finnas i varje kommun. (Antalet var 1 037 år 1955). Den väljs av kommunen men om dess sammansättning och minimiantal ledamöter bestäms i 3 §. Sålunda skall nämnden bestå av a) en ledamot av fattigvårdsstyrelsen,¹ b) en i kommunen anställd präst, c) en vid kommunens folkskola anställd lärare eller lärarinna samt d) tjänsteläkare om sådan finns. Härtill kommer minst två andra personer. Minst en av ledamöterna skall vara kvinna.

Enligt barnavårdslagen 2 § har barnavårdsnämnderna »att med uppmärksamhet följa de inom kommunen rådande förhållandena i avseende å barns och ungdoms vård och uppfostran» samt att i särskilda fall ingripa för att bereda

skydd, vård eller uppfostran åt barn och ungdom antingen genom förebyggande åtgärder eller genom omhändertagande samt att utöva tillsyn över fosterbarnsvården. Den omhändertagande verksamheten kan ha formen av skyddsuppfostran eller samhällsvård. Omhändertagande för skyddsuppfostran omfattar enligt 22 §

a) barn under 16 år, som i föräldrahemmet misshandlas eller vanvårdas eller på annat sätt utsättes för fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa;

b) barn under 16 år, som genom föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bli vanartat;

c) barn under 18 år, som är så vanartat att särskilda uppfostringsåtgärder krävs samt

d) ungdomar mellan 18 och 21 år som för ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visar svår oart.

Omhändertagande för samhällsvård (29 §) kan endast förekomma för barn under 16 år, som befinns vara nödställda, sjuka eller värnlösa.

Förebyggande åtgärder

I de fall då nämnd anser rättelse möjlig utan att barn, som åsyftas i 22 §, behöver skiljas från hemmet, kan den besluta om förebyggande åtgärder enligt 23 §. I annat fall omhändertas barnet för skyddsuppfostran, varom mera i ett senare avsnitt. Med förebyggande åtgärder förstås, att föräldrarna till barn enligt a—c förmanas att bättre ta hand

¹ Fr. o. m. år 1957 socialnämnd.

Tab. A. Barn som varit föremål för förebyggande åtgärder, länsvis

	Antal	Per 1 000 av befolkn. —21 år	Pojkar	därav, i %, med över- vakning	Flickor	därav, i %, med över- vakning
Stockholms stad	1 839	9,7	1 150	100,0	689	100,0
Stockholms län	563	5,1	467	61,2	96	75,0
Uppsala »	282	6,0	237	45,1	45	84,4
Södermanlands »	229	3,5	178	60,1	51	68,6
Östergötlands »	496	4,7	415	50,6	81	86,4
Jönköpings »	219	2,6	193	30,1	26	50,0
Kronobergs »	66	1,4	53	17,0	13	38,5
Kalmar »	146	2,0	126	43,7	20	60,0
Gotlands »	75	3,7	57	35,1	18	77,8
Blekinge »	233	4,9	209	28,2	24	45,8
Kristianstads »	187	2,3	143	22,4	44	29,5
Malmöhus »	911	5,3	722	48,9	189	88,9
därav Malmö	566	10,4	446	46,0	120	93,3
Hallands »	104	2,1	83	43,4	21	71,4
Göteb. o. Bohus »	422	2,6	308	65,9	114	87,7
därav Göteborg	237	2,4	155	96,1	82	97,6
Älvsborgs »	455	4,2	379	41,4	76	67,1
Skaraborgs »	185	2,4	138	48,6	47	59,6
Värmlands »	266	3,2	241	21,6	25	56,0
Örebro »	435	6,1	389	49,1	46	56,5
Västmanlands »	352	5,5	290	40,7	62	56,5
Kopparbergs »	276	3,4	218	44,5	58	79,3
Gävleborgs »	268	3,1	223	30,0	45	53,3
Västernorrlands »	292	3,1	232	46,1	60	81,7
Jämtlands »	58	1,2	46	41,3	12	100,0
Västerbottens »	275	3,2	217	47,9	58	67,2
Norrbottnens »	336	3,4	308	39,3	28	78,6
Summa	8 970	4,2	7 022	53,9	1 948	82,2

om sina barn eller att barnet varnas. Nämnden kan också föreskriva, att barnet skall tillbringa viss tid i barnträdgård, daghem eller liknande institution eller hålla sig till viss av nämnden bestämd sysselsättning. Ungdomar enligt d) ovan, erhåller varning, och om de saknar arbete skall nämnden genom arbetsförmedlings försorg söka skaffa lämpligt sådant. Kombination mellan de ovan nämnda åtgärderna är vanlig, liksom också övervakning, som kan ske såväl separat som i förening med de övriga åtgärderna.

Verksamhetens omfattning. Som framgår av tab. A fann barnavårdsnämnderna anledning att besluta om förebyggande åtgärder i 8 970 fall under år 1955 mot 8 420 år 1954. Av dem som varit föremål

för dylik åtgärd var 78 % pojkar. Andelen pojkar är lägst i Stockholm och Göteborg med 63 resp. 65 % och högst i Värmlands och Norrbottens län med över 90 % i vardera länet.

Antalet barn som varit föremål för förebyggande åtgärder per 1 000 barn under 21 år enligt 1950 års folkräkning varierar avsevärt. I genomsnitt omfattar den förebyggande verksamheten 4,2 av 1 000 barn i dessa åldrar. Höga frekvenser redovisas i Malmö och Stockholm med 10,4 resp. 9,7 beslut per 1 000 barn samt i Örebro (6,1), Uppsala (6,0) och Västmanlands län (5,5). Låga frekvenser redovisas däremot i Göteborgs stad och Skaraborgs län (2,4), i Kristianstads (2,3), Hallands (2,1), Kalmar (2,0) och Kronobergs län (1,4) samt i Jämtlands län (1,2).

Tab. B. Barn som varit föremål för förebyggande åtgärder fördelade efter område och ålder

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		—7	7—10	10—13	13—16	16—18	18—
Stockholm	1 839	20,4	15,7	17,0	16,3	17,4	13,2
Göteborg	237	16,0	5,1	6,8	21,1	33,8	17,3
Malmö	566	8,0	8,1	13,3	33,4	18,9	18,4
Städer med 30—100 000 inv.	1 900	4,5	6,4	16,7	31,7	26,2	14,4
Övriga städer	2 177	4,4	6,5	18,1	32,6	24,8	13,7
Köpingar	439	6,4	5,2	17,8	33,7	26,2	10,7
Övriga kommuner	1 812	4,1	7,0	17,1	34,0	25,9	11,9
Summa	8 970	8,3	8,5	16,8	29,2	23,7	13,6

Åldersfördelning m. m. Av tab. B framgår att 17 % av dem, som varit föremål för förebyggande åtgärder, ännu ej fyllt 10 år och att huvudparten av barnen är 13 år eller äldre. De barn som varit föremål för förebyggande åtgärder i Stockholm tillhör i högre grad än på andra håll yngre åldrar. I Stockholm hade 36 % av barnen ännu ej fyllt 10 år mot i Göteborg 21 %, Malmö 16 % och inom övriga grupper ca 11 %.

Inom vissa åldersgrupper är givetvis den relativa andelen barn, som varit föremål för förebyggande åtgärder, större än inom andra, vilket framgår av följande tablå, som också visar andelen pojkar inom varje åldersgrupp.

	Antal beslut per 1 000 barn	Pojkar inom resp. åldersgrupp %
— 7 år	1,0	55,9
7—10 »	2,0	68,0
10—13 »	4,0	83,2
13—16 »	8,7	84,5
16—18 »	11,5	79,4
18—21 »	4,8	76,9

Den högsta frekvensen ingripanden förekommer sålunda bland barn fyllda 13 år. I åldersgruppen 13—16 år har 8,7 per 1 000 barn varit föremål för förebyggande åtgärder, i åldersgruppen 16—18 år 11,5 och bland barn fyllda 18 år 4,8 per 1 000. Andelen pojkar är inom alla grupper större än andelen flickor, framförallt är skillnaden stor bland de äldre barnen.

Ungefär 20 % av barnen kom från ofullständiga hem, dvs. hem i vilka endera eller båda föräldrarna saknas. Andelen är högst i Göteborg och Malmö med 26 resp. 25 %, vilket framgår av tablå nedan.

	Andelen (%) barn från ofullständiga hem
Stockholm	22,6
Göteborg	25,7
Malmö	24,6
Städer med 30—100 000 inv.	18,7
Övriga städer	20,1
Köpingar	18,2
Övriga landskommuner	16,1
Tillhopa	19,9

Åtgärdernas art. Av tab. A framgår att övervakning, separat eller i kombination med övriga åtgärder (förmäning till föräldrar, varning till barnet eller ordnande av sysselsättning), förekommer i mycket växlande omfattning. Genomsnittligt gäller detta 54 % av pojkarna och 82 % av flickorna. I Stockholm har emellertid samtliga och i Göteborg praktiskt taget samtliga ställts under övervakning, medan i Kronobergs län detta endast gäller 17 % av pojkarna och 39 % av flickorna. Låga siffror för pojkarnas del redovisas även i Värmlands (22 %), Kristianstads (22 %) och Blekinge län (28 %) samt för flickornas del även i Kristianstads län (30 %).

Barnens fördelning efter ålder och åtgärdens art inom de tre största städerna, övriga städer och landskommuner fram-

Tab. C. Barn som varit föremål för förebyggande åtgärder fördelade efter ålder och åtgärdernas art inom olika områden

	Antal	därav, i %, förmaning till för- äldrar	varning	ordnande av syssel- sättning	förebyggande övervakning
Stockholm, Göteborg o. Malmö	2 642	0,5	12,9	—	90,3
—13 år	1 209	0,9	6,1	—	94,0
13—16 »	539	0,2	27,5	—	78,5
16— »	894	0,1	13,3	—	92,4
Övriga städer	4 077	12,3	60,2	1,3	51,6
—13 år	1 157	24,5	51,5	0,7	41,0
13—16 »	1 312	12,5	76,5	0,8	38,6
16— »	1 608	3,4	53,0	2,1	69,8
Övriga kommuner	2 251	30,6	66,4	3,2	39,8
—13 år	640	47,8	56,4	0,6	30,5
13—16 »	764	32,1	75,0	1,2	32,7
16— »	847	16,2	66,2	6,7	53,1
Samtliga	8 970	13,4	47,8	1,4	60,0
—13 år	3 006	20,0	34,3	0,4	60,0
13—16 »	2 615	13,7	66,0	0,8	45,1
16— »	3 349	5,8	45,8	2,7	71,6

går av tab. C. Denna visar att övervakning är vanligare i städerna än i landskommunerna och vanligare bland barn under 13 år och över 16 år än bland barn i 13—16 årsåldern. Förmaning till föräldrarna förekommer praktiskt taget inte i storstäderna, relativt sällan i övriga städer men däremot tämligen ofta i landskommunerna, särskilt när det gäller de yngre barnen. Åtgärden varning, som närmare hälften av barnen tilldelats är vanligare bland barn i 13—16 årsåldern än bland övriga barn. I de största städerna är även denna åtgärd tämligen sällsynt, vilket däremot inte är fallet i övriga städer och landskommuner, där 60 resp. 66 % av barnen erhållit varning. Ordnande av sysselsättning, slutligen, är som åtgärd mycket sällsynt såväl i stad som på landsbygd. Säkert är emellertid denna verksamhet av större omfattning än siffrorna i tabellen ger en föreställning om. Den ingår förmodligen som ett led i den verksamhet av mindre formell art, som övervakaren ut-

övar utan att detta kommer till uttryck i nämndernas handlingar.

Skyddsuppfostran

Som tidigare nämnts kan ett barns uppförande eller miljö framtinga dess skiljande från hemmet (omhändertagande för skyddsuppfostran). Detta kan ske även mot föräldrarnas vilja men i sådana fall förutsätts, att nämndens beslut underställs länsstyrelsens prövning. Så skall också alltid ske, därest beslutet avser ungdom fyllda 18 år.

Verksamhetens omfattning. År 1955 blev 1 074 barn och ungdomar omhändertagna för skyddsuppfostran mot 966 år 1954. Av de omhändertagna var 706 pojkar och 368 flickor. 293 eller 27 % hade samma år blivit föremål för förebyggande åtgärder, vilket emellertid av olika anledningar inte visat sig vara tillfyllest. Hur många av de övriga, som under tidigare år blivit föremål för näm-

Tab. D. För skyddsuppfostran omhändertagna barn fördelade efter län

	Antal	Per 1 000 av samtliga barn —21 år	därav nytillkomna
Stockholms stad...	816	4,3	159
Stockholms län	357	3,2	45
Uppsala »	86	1,8	10
Södermanlands »	152	2,3	27
Östergötlands »	334	3,1	58
Jönköpings »	99	1,2	13
Kronobergs »	70	1,4	10
Kalmar »	214	2,9	30
Gotlands »	38	1,9	4
Blekinge »	158	3,3	30
Kristianstads »	218	2,6	35
Malmöhus »	742	4,3	138
därav Malmö ...	332	6,1	47
Hallands »	101	2,0	16
Göteb. o. Bohus »	768	4,8	148
därav Göteborg .	596	6,0	121
Älvsborgs »	224	2,1	41
Skaraborgs »	114	1,5	16
Värmlands »	317	3,8	41
Örebro »	268	3,8	47
Västmanlands »	221	3,5	34
Kopparbergs »	292	3,6	48
Gävleborgs »	293	3,3	43
Västernorrlands »	257	2,8	23
Jämtlands »	144	3,0	15
Västerbottens »	155	1,8	16
Norrbottnens »	239	2,4	27
Summa	6 677	3,1	1 074

dernas förebyggande verksamhet, är okänt. I 775 (75 %) av rikets barnavårdsnämnder hade något omhändertagande för skyddsuppfostran ej ägt rum under år 1955. 1—5 barn omhändertogs i 233 (23 %) nämnder medan i 29 (3 %) nämnder minst 6 barn omhändertagits.

De nytillkomna jämte de från föregå-

ende år kvarvarande barnen utgjorde tillsammans 6 677 (i fortsättningen kallade »samtliga»), vilket är det antal, som någon gång under år 1955 varit omhändertagna för skyddsuppfostran jämfört med 6 637 under år 1954. Av tab. D framgår de skyddsuppfostrades fördelning på olika län såväl absolut som i relation till hela antalet barn ej fyllda 21 år enligt 1950 års folkräkning. Av de tre största städerna har Malmö den högsta frekvensen med 6,1 medan Göteborg har 6,0 och Stockholm 4,3 omhändertagna per 1 000 barn. Låg är frekvensen, som synes, i Jönköpings län (1,2), Kronobergs län (1,4) och i Skaraborgs län (1,5). I genomsnitt var 3,1 av 1 000 barn omhändertagna för skyddsuppfostran eller, om antalet sätts i relation till antalet barn i de aktuella åldrarna år 1955, 3,0 per 1 000 barn.

Åldersfördelning m. m. Åldern bland samtliga de barn som under år 1955 var omhändertagna för skyddsuppfostran framgår av tab. E. Ej fyllda 10 år var 21 %, fyllda 10 men ej 16 år 37 % medan 42 % var fyllda 16 år. Barnen i landskommunerna är yngre än barnen i städerna, speciellt i städerna med 30—100 000 invånare, där 13 % mot 27 % i landskommunerna ej fyllt 10 år. Även i Malmö är andelen barn i denna ålder låg, 14 %, och betydligt lägre än i Stock-

Tab. E. För skyddsuppfostran omhändertagna barn fördelade efter ålder. Samtliga

	Antal	därav, i %	i nedanstående ålder, år					
			—7	7—10	10—13	13—16	16—18	18—
Stockholm	816	10,5	8,6	11,5	18,3	20,7	30,4	
Göteborg	596	11,1	8,6	9,7	15,1	26,3	29,2	
Malmö	332	8,4	5,4	7,8	24,1	23,5	30,7	
Städer med 30—100 000 inv.	1 179	6,5	6,4	13,1	23,2	26,7	24,1	
Övriga städer	1 367	13,6	9,9	15,6	23,9	19,5	17,6	
Köpingar	280	12,9	11,1	16,4	25,0	18,2	16,4	
Övriga kommuner	2 107	14,0	12,9	17,6	24,6	18,3	12,6	
Summa	6 677	11,6	9,8	14,4	22,6	21,3	20,4	

Tab. F. För skyddsufffostran omhändertagna barn fördelade efter ålder. Nyttillkomna

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år					
		—7	7—10	10—13	13—16	16—18	18—
Stockholm	159	13,8	4,4	5,7	18,2	34,6	23,3
Göteborg	121	15,7	5,0	6,6	16,5	38,8	17,4
Malmö	47	19,1	6,4	4,3	29,8	29,8	10,6
Städer med 30—100 000 inv.	200	9,0	3,0	10,0	28,0	36,5	13,5
Övriga städer	236	21,2	9,7	13,6	29,2	17,4	8,9
Köpingar	33	24,2	6,1	21,2	30,3	15,2	3,0
Övriga kommuner	278	27,0	12,2	10,1	19,8	21,9	9,0
Summa 1 074		18,7	7,5	9,9	23,6	27,6	12,8

holm och Göteborg, där motsvarande är 19—20 %. Fyllda 16 år är å andra sidan i Stockholm, Göteborg och Malmö 51, 56 resp. 54 % av barnen. Andelen avtar därefter med städernas storlek för att i landskommunerna nå 31 %.

De under året för skyddsufffostran nyttillkomna barnens åldersfördelning framgår av tab. F. 64 % är fyllda 13 år. Andelen är betydligt större i de större städerna än i de mindre och i landskommunerna. Andelen barn i åldern 7—13 år är genomgående låg och lägst i de större städerna. 19 % av de barn som omhändertogs var ej fyllda 7 år. Andelen är betydligt högre i landskommunerna och i de mindre städerna.

Av de nyttillkomna barnen var ca 32 % och av samtliga 41 % från ofullständiga hem, vilket framgår av nedanstående tablå.

	Andel (%) barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
Stockholm	31,4	38,0
Göteborg	37,2	50,0
Malmö	12,8	17,2
Städer med 30—100 000 inv.	25,5	38,9
Övriga städer	33,9	41,0
Köpingar	39,4	41,8
Övriga kommuner ..	33,5	43,3
Tillhopa	31,5	40,6

Andelen barn från ofullständiga hem är påfallande låg i Malmö men hög i Gö-

teborg. Att andelen bland samtliga är större än bland nyttillkomna innebär att barn från ofullständiga hem har längre vårdtid än de övriga. Anledningen härtill är att söka bland många faktorer, av vilka hemsituationen blott är en.

Motivering till omhändertagandet. Av tab. G framgår att i städerna en större andel än i landskommunerna omhändertagits på grund av vanart eller oart (ungdom som fyllt 18 år), dvs. gravare uppförandebrister. Andelen är högst i Malmö där 63 % omhändertagits av denna anledning mot i Göteborg 57 %, i Stockholm 46 % och i landskommunerna 22 %. Oart som ingår i dessa siffror (och som omfattar 248 ungdomar, därav 67 nyttillkomna) förekommer som synes mycket oftare i de tre största städerna än i övriga städer. Misshandel (som ofta åberopas i kombination med vanartsfara) förekommer i 39 % av fallen. I Stockholm är denna andel större, 46 %, men lägre i Göteborg och Malmö, där detta åberopas i 33 resp. 28 % av fallen. Andelen barn som varit utsatta för fara att vanartas är störst i landskommunerna och i Stockholm med 49 resp. 42 %. Speciellt låg är andelen i Göteborg med 14 % och i städer med 30—100 000 inv. där motsvarande är 22 %.

Som också framgår av tabellen är an-

Tab. G. För skyddsuppfostran omhändertagna barn fördelade efter anledning till omhändertagande. Samtliga

	Antal	därav, i %, omhändertagna enl. Bvl. § 22			
		mom. a (misshand- del etc.)	mom. b (fara för vanart)	mom. c (vanart)	mom. d (oart)
Stockholm	816	45,7	41,7	37,3	8,9
Göteborg	596	32,9	14,1	51,0	6,4
Malmö	332	27,7	26,2	57,8	5,4
Städer med 30—100 000 inv.	1 179	35,9	22,4	53,8	3,1
Övriga städer	1 367	39,5	33,6	40,5	2,6
Köpingar	280	38,6	40,0	34,3	1,4
Övriga kommuner	2 107	41,7	49,2	20,4	2,0
Summa	6 677	39,1	35,7	37,6	3,7
därav nytillkomna	1 074	25,0	26,2	53,4	6,2

delen omhändertagna på grund av vanart högre bland de under året nytillkomna än bland samtliga medan däremot andelen misshandlade och de som löper risk att bli vanartade är lägre.

De omhändertagna barnens placering. Vid skyddsuppfostran kan barnet överlämnas för vård i enskilt hem (fosterhem), på barnhem, ungdomsvårdsskola eller för vård på annan anstalt, dvs. sjukhus, sinnesslöanstalt etc. Av de 6 497 barn för vilka beslut om omhändertagande trätt i kraft hade, enligt tab. H, 57 % under året beretts plats i enskilt hem, 15 % på barnhem, 26 % på ungdomsvårdsskola och 13 % på annan anstalt. Då den sammanlagda procentsum-

man överstiger 100 innebär detta att ett antal barn under året beretts vård på mer än ett av ovan nämnda sätt. Så är fallet med ungefär vart tionde barn. (Hur ofta barnen dessutom byter fosterhem, barnhem, ungdomsvårdsskola etc. är dock okänt.) I Göteborg bytte mer än vart fjärde barn vårdform, i Stockholm och Malmö ungefär vart åttonde men i landskommunerna blott vart tjugonde. Andelen barn i enskilda hem är dessutom betydligt större i de mindre städerna än i de större och störst i landskommunerna. Förhållandet är det motsatta när det gäller andelen barn i ungdomsvårdsskolorna, vilket ju är väntat med tanke på den större andelen barn omhändertagna för vanart i de större

Tab. H. För skyddsuppfostran omhändertagna barn fördelade efter vårdstätt. Samtliga

	Antal	därav, i %, vårdade i (på)			
		enskilt hem	barnhem	ungdomsvårdsskola	annan anstalt
Stockholm	805	42,6	18,1	31,1	21,2
Göteborg	591	51,4	25,9	35,2	21,2
Malmö	326	33,1	16,6	48,2	17,5
Städer med 30—100 000 inv.	1 127	49,5	12,2	38,9	9,7
Övriga städer	1 313	59,1	15,1	25,5	9,1
Köpingar	275	64,7	12,0	18,9	10,2
Övriga kommuner	2 060	70,4	12,4	12,2	10,3
Summa	6 497	57,2	15,0	26,0	12,6
därav nytillkomna	964	39,7	36,8	29,9	19,6

Tab. I. För skyddsuppfostran omhändertagna barn fördelade efter året för omhändertagandet samt vårdstättet år 1955

	Antal	därav omhändertagna år								
		1955	1954	1953	1952	1951	1949- 1950	1947- 1948	1945- 1946	1944 el.tid.
Sthlm, Gbg o. Malmö...	1 722	310	313	249	205	133	206	102	61	143
därav, i %, i (på)										
enskilt hem	43,8	32,3	36,4	32,9	38,0	36,1	57,8	71,6	55,7	74,8
barnhem	20,5	49,0	27,5	12,4	9,3	6,0	13,6	10,8	9,8	8,4
ungdomsvårdsskola ...	35,7	29,0	46,0	46,6	47,3	54,1	28,2	14,7	18,0	8,4
annan anstalt	20,5	36,5	28,4	18,9	11,2	9,0	10,2	9,8	18,0	18,9
Övriga städer	2 440	364	366	339	252	227	284	224	142	242
därav, i %, i (på)										
enskilt hem	54,7	39,8	42,3	43,7	52,8	58,6	59,5	66,5	76,8	79,8
barnhem	13,7	28,0	21,9	13,9	10,3	6,6	8,5	7,6	4,9	7,0
ungdomsvårdsskola ...	31,7	40,4	39,3	41,9	37,3	35,2	29,2	21,4	6,3	10,7
annan anstalt	9,3	12,6	12,6	8,6	6,3	4,0	6,7	10,7	12,7	8,7
Övriga kommuner	2 335	290	271	285	220	178	300	272	170	349
därav, i %, i (på)										
enskilt hem	69,7	47,6	49,1	62,5	68,6	74,2	82,0	83,5	84,1	80,2
barnhem	12,3	34,8	24,7	15,1	3,2	9,0	5,3	4,8	7,6	3,4
ungdomsvårdsskola ...	13,0	17,6	27,7	21,4	17,7	9,0	7,3	5,1	3,5	5,4
annan anstalt	10,3	10,3	10,0	7,7	11,4	10,1	8,7	9,2	8,8	14,9

städerna. Andelen barn på barnhem är störst i Göteborg med 26 % medan motsvarande i Stockholm och Malmö är 18 resp. 17 %. Vad slutligen andelen på annan anstalt beträffar är denna störst i de tre största städerna.

Tab. I visar samtliga de för skyddsuppfostran omhändertagna, för vilka beslutet trätt i kraft, fördelade efter året för omhändertagandet och vårdstättet år 1955. I de tre största städerna placeras närmare hälften av barnen i barnhem under första året mot i övriga städer 28 % och i landskommunerna 35 %. I landskommunerna, å andra sidan, placeras närmare hälften av barnen i enskilt hem under det första året mot 32 % och 40 % av barnen i de tre största städerna resp. övriga städer. Av tabellen framgår att andelen i enskilda hem ökar men minskar på barnhem med omhändertagandets längd.

Av de nytillkomna barnen i de tre största städerna erhöll 29 % vård på ungdomsvårdsskola. Andelen är störst

bland de barn som omhändertogs år 1951 med 54 % och avtar därefter bland dem som varit omhändertagna längre tid. I övriga städer och i landskommunerna finns den högsta andelen barn på ungdomsvårdsskola bland dem som omhändertagits år 1953 resp. 1954.

Vård på annan anstalt är, särskilt i de tre största städerna, vanlig bland de relativt nyligen omhändertagna barnen samt bland de barn som varit omhändertagna under en längre period. I förra fallet tillgodoser anstalterna främst ett akut vårdbehov medan i senare fallet det kroniska vårdbehovet dominerar.

Omhändertagandets längd. När de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen omhändertogs framgår av efterföljande tablå.

Medan i de tre största städerna och övriga städer 63 % resp. 54 % av barnen omhändertagits 1952 eller senare är motsvarande i landskommunerna 46 %. Omhändertagna 1948 eller tidigare var å

	Andelen (%) omhändertagna, år				
	1954— 1955	1952— 1953	1949— 1951	1945— 1948	1944 el. tid.
Stockholm, Göteborg och Malmö	36,2	26,4	19,7	9,5	8,3
Övriga städer	29,9	24,2	20,9	15,0	9,9
Övriga kommuner	24,0	21,6	20,5	18,9	14,9

andra sidan i landskommunerna 34 % mot i övriga städer 25 % och i de tre största städerna 18 %.

Av tab. J, som visar vilket år de år 1955 från skyddsuppfostran utskrivna barnen omhändertagits samt vårdtidens längd, framgår att vårdtiden i genomsnitt varit 5,9 år. Den var vidare något längre för barnen från landskommunerna än för de övriga. Av de i Stockholm utskrivna barnen hade 22 % omhändertagits 1954—55 mot i Göteborg 5 % och i Malmö 11 %. Här hade i stället 39 % resp. 41 % omhändertagits 1952—53 mot i Stockholm 35 %. I genomsnitt hade 17 % omhändertagits 1954—55 och 30 % 1952—53.

Länsstyrelses prövning av barnavårdsnämnds beslut samt villkorlig utskrivning. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran skall underställas länsstyrelses prövning i de fall föräldrarna inte lämnar sitt medgivande till omhändertagandet. Så skall också alltid ske i de fall omhändertagandet avser 22 § mom. d (vanartad ungdom som fyllt 18 år). I vilken utsträckning besluten underställts och godkänts av läns-

styrelse (i Stockholm ÖA) framgår av nedanstående tablå som avser de under året nytillkomna (exkl. beslut som avser 22 § mom. d). Hur många beslut som underställts länsstyrelse men ej godkänts är okänt.

	Prövade beslut i % av nytillkomna
Stockholm	15,2
Göteborg	41,4
Malmö	31,1
Städer med 30—100 000 inv. ...	15,4
Övriga städer	29,4
Köpingar	3,0
Övriga kommuner	15,5
Tillhoppa	21,7

För 22 % av de omhändertagna har således beslutet underställts och godkänts av länsstyrelse. I Stockholm är denna andel blott 15 % mot i Göteborg och Malmö 41 resp. 31 %. Som framgår av efterföljande tablå är frekvensen högst bland barn i åldern 7—10 år med 37 % och lägst bland barn i åldern över 13 år med 16 %.

	Prövade beslut i % av nytillkomna
— 7 år	32,8
7—10 *	37,0
10—13 *	22,6
13—16 *	15,8
16— *	16,1
Tillhoppa	21,7

Tab. J. Från skyddsuppfostran utskrivna barn fördelade efter året för omhändertagandet

	Antal	därav, i %, omhändertagna år				1944 el. tid.	Omhän- dert. antal år
		1954— 1955	1952— 1953	1949— 1951	1945— 1948		
Stockholm	121	22,3	34,7	24,0	5,0	14,0	4,9
Göteborg	87	4,6	39,1	32,2	8,0	16,1	6,0
Malmö	64	10,9	40,6	25,0	17,2	6,3	5,3
Städer med 30—100 000 inv. ...	203	9,9	28,6	23,2	17,7	20,7	6,7
Övriga städer	197	28,4	32,0	24,9	7,1	7,6	4,4
Köpingar	45	20,0	28,9	24,4	6,7	20,0	5,5
Övriga kommuner	299	15,7	23,1	21,4	16,1	23,7	6,8
Summa	1 016	16,7	30,0	24,0	12,3	16,9	5,9

I vilken utsträckning de barn, för vilka omhändertagandet upphört under året, varit villkorligt utskrivna framgår av nedanstående tablå. Då beslut om villkorlig utskrivning för ungdomsvårdsskoleelevernas del fattas av resp. skolas styrelse och ej av barnavårdsnämnd ingår dessa ej i tablån.

	Villkorligt utskrivna i % av samtliga utskrivna (exkl. ungdomsvårdsskoleelever)
Stockholm	5,9
Göteborg	31,3
Malmö	4,0
Städer med 30—100 000 inv. ...	18,5
Övriga städer	15,0
Köpingar	7,1
Övriga kommuner	6,3
Tillhoppa	11,3

Av tablån framgår att ca 11 % av de barn, som under året slutligt utskrivits, var villkorligt utskrivna. I Stockholm och Malmö har detta gällt ett relativt litet antal av barnen medan i Göteborg och övriga städer andelen är betydligt större. Även i landskommunerna är andelen låg. Av tablån nedan framgår att frekvensen villkorligt utskrivna är högre bland yngre än bland äldre barn.

	Villkorligt utskrivna i % av samtliga utskrivna (exkl. elever)
— 7 år	16,2
7—10 »	13,8
10—13 »	17,2
13—16 »	16,7
16—18 »	6,8
18— »	10,9
Tillhoppa	11,3

Samhällsvård

Om barn under 16 år utsätts för nöd i hemmet, skall det omhändertagas för samhällsvård. Denna nöd kan vara orsakad av föräldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat, som gör dem oförmögna att vårda barnet. Även i de fall barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död, skall det omhän-

dertas, om så är nödvändigt. I det följande benämns dessa och liknande anledningar till ett omhändertagande »nöd i hemmet». I vissa fall kan kroppslig eller själslig sjukdom hos barnet göra det nödvändigt att samhället träder till, då föräldrarna inte själva kan bereda barnet den sjukhus- eller anstaltsvård, som det kan anses vara i behov av. I det följande kallas detta »sjukdom hos barnet».

Nödtillståndet kan vara permanent eller mera tillfälligt, men det sistnämnda är det vanligaste. Naturligtvis är gränsen mellan samhällsvård och skyddsuffostran ganska diffus. Nöden kan många gånger vara sådan, att allvarlig vanvård eller fara till liv och hälsa kan anses föreligga, varför omhändertagande även mot föräldrarnas vilja måste förekomma, i vilket fall det alltså blir fråga om skyddsuffostran (vanvårdsmomentet). Detta kan också bli aktuellt om föräldrarna, trots medgivande, senare påyrkar att barnet skall återsändas hem. Innan omhändertagande för samhällsvård sker, bör, där så kan anses lämpligt, nödtillståndet avhjälpas genom fattigvårdsunderstöd till föräldrarna. Det är först, när detta visar sig vara verkningslöst, som barnet skiljs från föräldrahemmet och bereds vård på annat håll.

Verksamhetens omfattning. År 1955 var 25 500 barn omhändertagna för samhällsvård mot 26 100 år 1954. I tab. K visas barnens fördelning på olika län såväl absolut som i relation till samtliga barn i åldern under 16 år, dvs. upp till den ålder då samhällsvård i regel skall upphöra. I tabellen redovisas också motsvarande bland de 9 500 barn, mot 9 700 år 1954, som under året blev omhändertagna (nyttillkomna). I 403 (39 %) barnavårdsnämnder skedde inget nytt omhändertagande under året. 1—5 barn

Tab. K. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter län

	Antal	Per 1 000 av samtl. barn —16 år	däruv omhändertagna på grund av nöd i hem- met	sjukdom hos barnet	däruv nyttill- komna	Per 1 000 av samtl. barn —16 år
Stockholms stad	4 950	31,7	89,8	15,3	2 166	13,9
Stockholms län	1 764	19,3	90,3	10,8	725	7,9
Uppsala »	636	16,8	91,4	9,3	170	4,5
Södermanlands »	764	14,3	87,6	13,1	279	5,2
Östergötlands »	1 324	15,4	87,2	13,5	552	6,4
Jönköpings »	466	6,9	81,8	18,7	157	2,3
Kronobergs »	287	7,5	82,6	17,8	114	3,0
Kalmar »	705	11,8	88,9	11,8	193	3,2
Gotlands »	251	15,4	89,6	10,8	53	3,3
Blekinge »	499	13,1	90,0	10,4	99	2,6
Kristianstads »	505	7,7	81,2	19,6	118	1,8
Malmöhus »	2 126	15,5	88,9	12,0	970	7,1
däruv Malmö	942	21,4	86,6	13,9	486	11,0
Hallands »	274	6,8	77,7	23,0	113	2,8
Göteb. o. Bohus »	3 142	24,4	92,4	8,0	1 523	11,8
däruv Göteborg	2 763	34,7	92,3	7,9	1 403	17,6
Älvsborgs »	804	9,4	83,8	16,5	305	3,6
Skaraborgs »	285	4,7	87,0	14,7	77	1,3
Värmlands »	850	13,0	95,1	5,6	288	4,4
Örebro »	822	14,1	84,2	16,5	255	4,4
Västmanlands »	770	14,8	89,0	11,4	248	4,8
Kopparbergs »	572	8,8	86,7	14,2	162	2,5
Gävleborgs »	853	12,1	90,9	11,8	256	3,6
Västernorrlands »	992	13,3	95,1	5,0	186	2,5
Jämtlands »	453	11,6	92,5	7,7	95	2,4
Västerbottens »	552	8,1	84,4	15,8	165	2,4
Norrbottens »	862	11,0	90,1	11,3	236	3,0
Summa	25 508	14,7	89,2	12,4	9 505	5,5

omhändertogs i 459 (44 %) nämnder, 6—10 i 73 (7 %) nämnder medan minst 11 barn omhändertogs i 102 (10 %) nämnder.

Den högsta frekvensen förekom i Göteborg där de samhällsvårdades antal motsvarade 34,7 per 1 000 barn (enligt 1950 års folkräkning) mot i Stockholm 31,7 och i Malmö 21,4. Hög frekvens noteras också i Stockholms (19,3) och Uppsala län (16,8) samt i Östergötlands och Gotlands län (15,4) medan denna är lägst i Skaraborgs (4,7), Hallands (6,8) och Jönköpings län (6,9). Genomsnittligt var under året 14,7 av 1 000 barn i de aktuella åldrarna omhändertagna eller 14,1 om antalet sätts i relation till antalet barn i aktuella åldrarna år 1955.

De för samhällsvård nyttillkomna barnen motsvarar 5,5 av 1 000 barn eller drygt 1/3 av samtliga samhällsvårdade barn. I de tre största städerna är motsvarande andel 40—50 % mot i vissa län (Västernorrlands, Blekinge, Jämtlands m. fl.) betydligt lägre.

Under år 1954 omhändertogs för samhällsvård på grund av sjukdom 1 104 barn och under år 1955 921 barn. Nedgången i antalet omhändertagna sjuka barn utgör ca 16 % och beror sannolikt på införandet av den allmänna sjukförsäkringen 1955.

Av tabellen framgår att sjukdom hos barnet som anledning till omhändertagande, varierar relativt starkt inom olika områden. Andelen är hög i bl. a. Hallands (23 %), Kristianstads (19,6 %) och

Tab. L. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter ålder. Samtliga

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år							
		—1	1—2	2—3	3—4	4—7	7—10	10—13	13—
Stockholm	4 950	10,1	10,3	8,2	6,8	17,3	15,2	15,5	16,6
Göteborg	2 763	9,0	11,4	9,6	7,0	19,5	14,6	12,2	16,6
Malmö	942	6,5	10,5	8,8	8,9	22,7	14,4	13,5	14,6
Städer med 30— 100 000 inv. ...	3 901	8,7	9,5	7,9	7,0	17,7	17,6	14,7	16,9
Övriga städer ..	4 219	6,7	7,6	7,3	5,2	16,6	16,2	17,9	22,6
Köpingar	992	8,0	8,1	6,0	3,5	13,1	17,2	19,9	24,2
Övriga kommu- ner	7 741	3,6	4,7	4,0	4,1	14,0	16,4	21,6	31,7
Summa	25 508	7,0	8,1	6,8	5,7	16,5	16,1	17,4	22,4

och Jönköpings län (18,7 %) men låg i bl. a. Västernorrlands (5 %), Värmlands (5,6 %) och Göteborgs och Bohus län (8 %).

Åldersfördelning m. m. Åldersfördelningen bland de barn som varit omhändertagna under året framgår av tab. L. Tyngdpunkten är här förlagd till de högre åldrarna. 56 % av barnen är 7 år eller äldre. I landskommunerna är denna andel närmare 70 % mot i Stockholm 47 %, i Göteborg och i Malmö 43 % vardera. I städerna med 30—100 000 invånare är motsvarande andel 49 % och i övriga städer 57 %. Med minskad befolkningstäthet sker alltså en förskjutning i barnens åldersfördelning mot högre åldrar. Närmare 70 % av de nytillkomna barnen var i förskoleåldern, därav 30 % i åldern ej fyllda 2 år, vil-

ket framgår av tab. M. Koncentrationen till de lägre åldrarna är allmän och större inom städerna än inom landskommunerna. Malmö avviker härvidlag från de övriga storstäderna. Här är andelen barn i åldern 3—7 år betydligt större än på övriga håll.

Andelen barn från ofullständiga hem bland de barn som under året blivit eller varit omhändertagna för samhällsvård framgår av tab. N. nedan.

	Procentuella andelen barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
Stockholm	34,6	43,6
Göteborg	30,7	39,1
Malmö	18,1	24,6
Städer med 30— 100 000 inv.	37,6	46,3
Övriga städer	41,2	51,0
Köpingar	48,7	52,7
Övr. kommuner	45,5	54,4
Tillhopa	37,3	47,7

Tab. M. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter ålder. Nyttillkomna

	Antal	därav, i %, i nedanstående ålder, år							
		—1	1—2	2—3	3—4	4—7	7—10	10—13	13—
Stockholm	2 166	23,0	12,0	11,5	8,0	18,2	11,5	8,9	6,7
Göteborg	1 403	17,8	13,3	11,8	8,1	22,5	12,2	8,0	6,3
Malmö	486	12,6	14,4	10,9	11,5	27,4	12,3	7,6	3,3
Städer med 30—100 000 inv.	1 897	17,8	12,2	9,9	8,5	20,8	15,5	9,4	5,9
Övriga städer	1 511	18,7	11,4	11,1	7,3	19,7	15,0	10,2	6,7
Köpingar	318	24,8	11,0	8,2	5,3	15,1	15,7	12,6	7,2
Övriga kommuner	1 724	16,2	11,4	7,1	6,7	18,6	16,2	14,8	9,0
Summa	9 505	18,8	12,1	10,2	7,9	20,0	14,0	10,2	6,8

Tab. N. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter vårdstätt. Nyttillkomna

	Antal	därav, i %, vårdade i (på)			vårdade på mer än ett sätt
		enskilt hem	barnhem	annan anstalt	
Stockholm	2 166	24,7	73,4	12,7	10,2
Göteborg	1 403	12,9	87,1	6,1	5,9
Malmö	479	7,1	86,4	11,7	4,8
Städer med 30—100 000 inv.	1 882	30,6	68,6	8,7	7,4
Övriga städer	1 497	34,1	68,0	5,1	7,1
Köpingar	311	39,2	60,8	6,1	6,8
Övr. kommuner	1 706	48,4	49,7	6,3	4,4
Summa	9 444	29,5	69,6	8,3	7,1

Andelen är högre bland samtliga barn än bland de nyttillkomna, vilket innebär att barnen från de ofullständiga hemmen har längre vårdtid än de övriga barnen. (Samma var ju för övrigt förhållandet vid skyddsufffostran). Vidare är andelen avsevärt högre inom de mindre städerna och landskommunerna än inom de större städerna. Iögonfallande är också den låga andelen i Malmö, såväl bland nyttillkomna som bland samtliga.

Hur denna andel varierar inom olika åldersgrupper framgår av tablan nedan.

	Procentuella andelen barn från ofullständiga hem	
	Nyttillkomna	Samtliga
— 1 år	60,3	60,3
1—2 »	34,6	46,8
2—3 »	28,7	42,4
3—4 »	23,3	40,6
4—7 »	26,6	41,2
7—10 »	28,9	44,6
10—13 »	42,3	50,1
13— »	49,0	52,5
Tillhopa	37,3	47,7

Av barnen som ej fyllt 1 år var sålunda 60 % från ofullständiga hem. Andelen minskar sedan bland de nyttillkomna barnen mycket starkt och når sitt minimum bland treåringarna. Därefter ökar andelen åter och är bland barn i åldern 13 år och mera 49 %. Bland samtliga barn är variationerna mindre

kraftiga medan utvecklingen dock är densamma.

De omhändertagna barnens placering. Hur de nyttillkomna barnen under året vårdats framgår av tab. N. (För 61 barn verkställdes ej beslutet.) 30 % vårdades i enskilda hem, 70 % på barnhem medan 8 % varit på annan anstalt, dvs. sjukhus, vårdanstalt för psykiskt efterblivna etc. Vård på mer än ett sätt kan givetvis förekomma. I större utsträckning än de större städerna anlitar de mindre städerna och landskommunerna enskilda hem. Speciellt låg är andelen barn i enskilda hem i Göteborg och Malmö, där istället andelen barn på barnhem är mycket hög. Så är också förhållandet med andelen barn på annan anstalt i Göteborg och Stockholm.

Placeringen av de från föregående år kvarvarande barnen skiljer sig avsevärt från den, som förekommer bland de nyttillkomna, vilket framgår av tab. O. (För 41 barn har beslutet ej verkställts.) 78 % av barnen har vårdats i enskilda hem men blott 15 % på barnhem. Andelen på annan anstalt har ökat till 12 %. Inom såväl städer som landskommuner är andelen i enskilda hem hög. Den lägsta andelen noteras i Malmö där 61 % av barnen vårdats i enskilda hem mot 77 % i Stockholm och 75 % i Göteborg. I Mal-

Tab. O. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter vård sätt. Från föregående år kvarvarande barn

	Antal från föregående år kvarvarande	däruv, i %, vårdade i (på) enskilt hem	barnhem	annan anstalt	vårdade på mer än ett sätt
Stockholm	2 784	76,5	19,8	12,7	8,6
Göteborg	1 360	74,6	25,1	9,6	9,3
Malmö	451	61,2	32,8	19,1	12,4
Städer med 30—100 000 inv.	1 997	71,7	21,8	14,4	7,4
Övriga städer	2 701	77,5	14,7	12,8	4,9
Köpingar	672	74,9	15,3	11,9	2,5
Övriga kommuner	5 997	82,0	8,1	11,7	1,9
Summa	15 962	77,5	15,4	12,4	5,2

mö och Göteborg är andelen barn på barnhem även bland de kvarvarande relativt hög, 33 resp. 25 % mot 20 % i Stockholm och 8 % i landskommunerna.

I tab. P redovisas de samhällsvårdade barnen, för vilka beslutet trätt i kraft, fördelade efter året för omhändertagande och placering. Av tabellen framgår att andelen i enskilda hem inom alla de tre grupperna ökar med vårdtidens längd medan andelen på barnhem på motsvarande sätt minskar. Även ande-

len på annan anstalt ökar, fastän mindre starkt och mera oregelbundet.

Tabellen visar också att av de samhällsvårdade barnen i de tre största städerna ca 4 000 eller 47 % omhändertagits under året mot i övriga städer ca 42 % och på landsbygden ca 23 %. Omhändertagna år 1952 eller tidigare var å andra sidan 33 % i de tre största städerna, 37 % i övriga städer och 53 % i landskommunerna. Detta visar att samhällsvårdens uppgift i de större städerna oftare är att lösa en akut nödsituation

Tab. P. För samhällsvård omhändertagna barn fördelade efter året för omhändertagandet och vård sätt år 1955

	Antal	däruv 1955	omhändertagna 1954	1953	1952	1951	1949-1950	1947-1948	1946 el. tidigare
Stockholm, Göteborg o. Malmö	8 643	4 048	1 322	450	436	399	546	589	853
däruv, i %, i (på)									
enskilt hem	48,3	18,6	48,8	77,8	86,9	81,0	87,9	86,1	86,5
barnhem	49,4	79,7	60,8	18,4	9,4	6,5	4,0	5,1	4,2
annan anstalt	11,4	10,3	12,6	11,8	10,8	15,3	10,8	12,7	12,7
Övriga städer	8 077	3 379	1 140	592	486	416	665	522	877
däruv, i %, i (på)									
enskilt hem	57,1	32,1	55,3	75,7	79,4	81,7	80,0	82,4	86,5
barnhem	38,9	68,3	47,8	17,7	9,1	6,5	7,1	4,2	4,9
annan anstalt	10,8	7,1	10,8	13,9	16,9	14,7	15,6	15,7	11,4
Övriga kommuner	8 686	2 017	1 197	845	787	621	913	676	1 630
däruv, i %, i (på)									
enskilt hem	73,3	47,0	65,5	80,1	83,6	83,4	84,2	87,0	87,7
barnhem	18,7	51,4	31,4	9,9	5,2	3,9	2,3	2,2	1,8
annan anstalt	10,4	6,2	9,3	12,1	11,7	13,7	14,0	11,7	11,2

än på övriga håll där dess uppgift oftare är av mera permanent art. Att vårdtiden är längre på landsbygden än i städerna framgår också av det avsnitt nedan som behandlar vårdtidens längd.

Vårdtidens längd. Under år 1955 upphörde samhällsvården för ca 9 200 barn. Barnens ålder framgår av nedanstående tablå.

Ålder	Antal	%
— 4 år	3 786	41,0
4—7 »	1 819	19,7
7—10 »	1 227	13,3
10—13 »	790	8,5
13— »	1 623	17,6
Tillhopa	9 245	100

41 % av de barn för vilka samhällsvården upphörde är således ej fyllda 4 år. Inom de övriga åldersgrupperna avtar andelen för att åter öka i åldern 13 år och däröver.

I tab. Q är de barn, för vilka samhällsvården upphört, fördelade efter året för omhändertagandet. Det framgår av denna att i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i övriga städer med fler än 30 000 invånare 66—71 % av barnen omhändertagits samma år, dvs. 1955. Inom övriga städer är motsvarande andel 55 % och på landsbygden 34 %. Genomsnittligt har de barn för vilka samhällsvår-

den upphört varit omhändertagna något över 2 år. I de större städerna var tiden något kortare, i de mindre städerna något längre medan den på landsbygden var något över 4 år. Den långa vårdtiden på landsbygden får sin förklaring när man finner att 12 % av barnen där varit omhändertagna 12 år eller längre mot i de större städerna blott ett par procent. Detta visar ånyo att den situation som framtvingar omhändertagandet är av annan karaktär i städerna, speciellt storstäderna, än på landsbygden.

Vårdkostnader för omhändertagna barn

Uppgifterna från barnavårdsnämnderna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen skall avse kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna ersatts från annat håll eller ej. Vårdkostnaderna avser dels inackorderingsavgifter i enskilda hem och avgifter för den direkta vården på anstalter, dels andra kostnader i samband med vården, t. ex. resor, utrustning, övervakning o. dyl. Vad kostnaderna för vården på anstalt beträffar bör observeras att dessa endast avser dem som utgår enligt fastställd taxa, ej

Tab. Q. För samhällsvård omhändertagna barn för vilka vården upphört år 1955 fördelade efter året för omhändertagandet

	Antal	därav, i %		omhändertagna år					Omhändert. antal år
		1955	1954	1953	1951-1952	1948-1950	1944-1947	1943 el. tid.	
Stockholm	2 177	65,5	19,8	2,5	3,7	3,4	3,2	2,0	1,7
Göteborg	1 348	70,9	17,6	2,9	2,7	1,6	1,5	2,7	1,4
Malmö	523	70,6	13,4	3,3	5,9	2,3	2,9	1,7	1,5
Städer med 30—100 000 inv.	1 839	71,0	14,9	4,0	3,1	2,9	2,2	1,8	1,5
Övriga städer	1 394	55,2	19,4	6,3	6,0	4,8	4,4	3,9	2,2
Köpingar	307	46,6	25,1	7,8	8,1	4,6	4,2	3,6	2,4
Övriga kommuner	1 657	31,8	20,5	9,1	9,7	7,6	8,9	12,4	4,3
Summa	9 245	59,5	18,4	4,8	5,1	4,0	4,0	4,2	2,2

	Utgifter (1 000 kr) för barn och ungdomar föremål för			Summa
	skyddsuppfostran	samhällsvård	bådadera	
1946	2 403	8 413	56	10 872
1947	2 187	8 785	61	11 033
1948	2 004	9 515	65	11 584
1949	2 145	10 266	92	12 503
1950	2 192	10 651	86	12 929
1951	2 405	11 893	134	14 437
1952	2 744	13 531	75	16 350
1953	3 027	15 008	126	18 161
1954	3 367	16 055	131	19 553
1955	3 500	15 939	121	19 560

de kostnader kommunerna i övrigt som huvudmän bestrider för barnhem, sjukhus etc. och som givetvis uppgår till ett betydligt större belopp. Vårdkostnaderna sedan år 1946 framgår av tablån ovan.

Av vårdkostnadernas totalsumma, 19,6 milj. kr år 1955, kom 12,9 milj. kr på städerna och 6,7 milj. kr på landskommunerna. Stockholm, Göteborg och Malmö svarade för 4,0, 2,0 resp. 0,7 milj. kr eller 6,7 milj. kr av samtliga städers kostnader.

Huvudparten av vårdkostnaderna utgjordes av vårdavgifter till enskilda eller till anstalter. Dessa uppgick till 18,3 milj. kr medan resten, 1,3 milj. kr, var utgifter för utrustning, resor etc. Vårdkostnaderna på ungdomsvårdsskolorna bestrids helt av statsmedel. För dessa ungdomar har kommunerna således inga vårdavgifter men väl »andra kostnader».

Fosterbarn

Enligt barnavårdslagen är barn under 16 år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller hos särskilt förordnad förmyndare, som har vårdnaden om barnet, att betrakta som fosterbarn. Dessa barn skall stå under barnavårdsnämndernas tillsyn. Utöver fortlöpande kontroll innebär detta att anmälan om mottagande av fosterbarn skall göras till nämnden, varefter denna undersöker hemmets lämplighet och, om resultatet

av undersökningen tillåter det, godkänner hemmet som fosterhem.

Undantagna från bestämmelser i barnavårdslagen, som reglerar tillsynen, är de för skyddsuppfostran eller samhällsvård omhändertagna barn, som vistas i fosterhem inom den kommun vars barnavårdsnämnd beslutat om omhändertagandet. Nämnden har ju själv anskaffat dessa hem och upprätthåller en fortlöpande kontroll av såväl hem som barn. Undantagna är vidare samtliga barn som omhändertagits av Stockholms stads barnavårdsnämnd, även de som placerats i fosterhem i andra kommuner. Detta har sin grund i att denna barnavårdsnämnd i de aktuella kommunerna har särskilda kontrollanter samt dessutom fosterhemsinspektörer som regelbundet besöker hemmen.

Antal fosterbarn, ålder m. m. Under år 1955 kan antalet fosterbarn beräknas ha uppgått till ca 38 000. Av dessa var 7 900 omhändertagna och placerade i enskilda hem inom den kommun vilkens barnavårdsnämnd beslutat om omhändertagandet samt ca 2 500 barn omhändertagna av Stockholms stads barnavårdsnämnd och placerade utom Stockholm. Samtliga dessa barn är emellertid, som nämnts, undantagna lokal fosterbarnstillsyn. Återstår således 27 600 barn, vilka kan sägas vara fosterbarn i egentlig bemärkelse. Redogörelsen i fortsätt-

Tab. R. Fosterbarn fördelade efter ålder, kön och börd 1955

	Nyttillkomna	%	därav i % pojkar	uäbarn	Avgångna	%	därav i % pojkar	uäbarn	Samtliga	%	därav i % pojkar	uäbarn
— 1 år	740	13,2	49,3	80,4	70	1,3	35,7	78,6	775	2,8	49,7	78,7
1—4 »	1 640	29,4	48,5	68,0	1 195	22,0	54,0	75,7	4 025	14,6	50,6	74,4
4—7 »	1 035	18,5	51,7	49,8	625	11,5	49,6	50,4	4 140	15,0	51,0	59,7
7—10 »	805	14,4	48,4	36,0	760	14,0	52,6	46,7	5 185	18,8	50,2	53,0
10—13 »	770	13,8	55,8	31,8	545	10,0	56,9	38,5	5 785	20,9	53,8	51,3
13— »	595	10,7	56,3	31,1	2 240	41,2	50,9	39,3	7 705	27,9	51,4	40,6
Summa	5 585	100	51,0	52,7	5 435	100	52,1	50,0	27 615	100	51,4	54,0
därav m. utländsk börd ...	310	5,6	43,5	48,4	570	10,5	49,1	22,8	1 865	6,8	47,5	23,9

ningen bygger på de uppgifter barnavårdsnämnderna lämnat om dessa. Analysen grundar sig endast på en femtedel av dessa fosterbarn. I tabeller och i texten har de erhållna talen multiplicerats med fem.

Av fosterbarnen var, som framgår av tab. R, 5 600 eller 20 % under året nyttillkomna. Av dessa var över 40 % ej fyllda 4 år och mer än 60 % ej fyllda 7 år.

Något över hälften av de nyttillkomna barnen var pojkar och andelen är något högre inom de äldre åldersgrupperna. Likaså är drygt hälften barn med utomäktenskaplig börd. Andelen är högst i de lägsta åldrarna, och avtar sedan med

stigande ålder. Medan ca 80 % av barnen i åldern under ett år är uäbarn så är motsvarande bland de äldsta barnen blott något över 30 %.

Åldersfördelningen bland samtliga de ca 27 600 fosterbarnen framgår också av tab. R. 68 % av dem är i eller över skolåldern och 49 % är 10 år eller äldre. Ungefär hälften av barnen är pojkar och mer än hälften är av utomäktenskaplig börd. Andelen uäbarn — som när det gällde nyttillkomna var relativt låg bland de äldre barnen — är bland samtliga fosterbarn hög även bland de äldre barnen. Detta visar att uäbarnen tillbringar en längre tid i fosterhem än iäbarnen.

Tab. S. Fosterbarn för vilka vårdavgift utgår fördelade efter vårdavgiftens storlek

	Sthlm, Göteborg, Malmö	Städer med 30—100 000 inv.	Övriga städer	Landskommuner	Hela riket
Antal fosterbarn	2 725	2 240	4 115	18 535	27 615
därav med avgift	1 580	1 200	2 445	12 075	17 300
därav, i %, med månadsavgift av					
högst 29 kr	4,4	7,9	3,3	5,3	5,1
30—59 »	34,8	51,3	47,0	42,9	43,3
60—99 »	30,4	31,2	40,7	44,6	41,8
100 kr el. högre	30,4	9,6	9,0	7,2	9,8
Medelvårdavgift, kr	82	57	61	60	62
därav					
hos släktingar	66	49	56	50	53

År	Landskommuner			Städer			Hela riket		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
1946	26	30	28	33	42	37	28	33	31
1948	28	35	32	36	46	40	31	38	34
1950	31	41	37	39	53	45	33	44	39
1953	43	59	52	53	68	60	46	61	54
1954	46	65	56	54	82	64	49	68	59
1955	50	68	60	57	80	66	53	71	62

I = i släktingars hem
 II = i övriga hem
 III = i samtliga hem.

Vad slutligen de under året avgångna fosterbarnen beträffar framgår av tabellen åldersfördelningen även bland dem. Avgången är koncentrerad till åldrarna under 4 år, där 22 % återfanns, samt till åldrarna 13 år och mera, där motsvarande siffra är 41 %. Ca 33 % av barnen var i 16-årsåldern, dvs. den ålder då tillsynen i regel upphör.

Av fosterbarnen var ca 7 % av utländsk börd. Bland uä-barnen är andelen 3 % mot 11 % bland iä-barnen.

Fosterhemmen. Något mer än hälften av barnen vistas i släktingars hem, dvs. hem som förestås av mor- och farföräldrar, syskon samt föräldrars syskon. Fostermodrarna i dessa fall skiljer sig avsevärt, vad åldern beträffar, från övriga fostermodrar. I Samhällets barnavård år 1953 (sid. 25) redogjordes utförligt för detta.

Vårdkostnaderna för fosterbarn. För mer än 3/5 av fosterbarnen föreligger uppgift om att vårdavgift utgår. Andelen är ungefär lika bland barn hos släktingar som hos övriga. Då vårdavgifter redovisats har detta oftast inneburit att en viss bestämd månadsavgift utgår; i undantagsfall har noterats att beloppet varierar eller har engångskaraktär. För ungefär 1/3 av barnen utgår ingen avgift.

Vårdavgifternas storlek per månad

framgår av tab. S. I genomsnitt utgjorde den 62 kr mot 59 kr under föregående år. Den var avsevärt högre, 82 kr, i de tre största städerna än inom de övriga grupperna, där vårdavgiften utgör 57—61 kr. Det övervägande antalet fosterbarn, ca 67 % befinner sig i hem på landsbygden. I de tre största städerna är vidare 30 % av vårdavgifterna 100 kr eller högre mot i landskommunerna 7 %.

Avgiften i släktingars hem är genomsnittligt 20 kr lägre än i övrigt, vilket framgår av ovanstående tablå, där även avgiften under vissa tidigare år redovisas.

Sedan år 1946 har vårdavgiften (fosterlegan) varje redovisningsår ökat och var år 1955 dubbelt så stor som år 1946. Under samma tid har levnadskostnaderna ökat med ca 30 %. Från år 1948 erhåller dessutom fostermodrarna allmänt barnbidrag för barnen. Dessförinnan erhöill de inte något avdrag för fosterbarnet vid taxeringen, varför hela barnbidraget kan sägas utgöra ett nettotillskott som inte kommer till uttryck i statistiken.

Historisk återblick

Sedan år 1940 har antalet barn i åldern under 21 år, dvs. i de åldrar där ingripande från barnavårdsnämndens sida förekommer, ökat, vilket framgår av efterföljande tablå.

År	0—6 år	7—13 år	14—17 år	18—20 år	Tillhopa
1940	605 800	602 000	393 600	342 900	1 944 300
1946	811 900	594 200	343 000	274 700	2 023 800
1950	868 800	696 400	329 900	261 000	2 156 100
1954	775 100	842 700	364 700	249 600	2 232 100
1955	752 800	868 000	375 000	253 600	2 249 400

Totalt har barnantalet mellan 1940 och 1955 ökat med ca 16 %. Den låga nativiteten på 1930-talet och motsvarande höga under förra delen av 1940-talet medförde att 1946, jämfört med 1940, antalet barn under skolåldern ökade med 34 % men minskade i de högre åldrarna. 1950 var antalet barn under skolåldern än högre men har sedan avtagit. Nu inträdde också en ökning av barnen i skolåldern, vilken ökning fortsatt och kommer att fortsätta. Fram till 1950 minskade antalet barn i åldern 14—17 år för att senare åter öka, dock utan att 1955 ännu ha uppnått 1940 års siffra.

Med dessa siffror som bakgrund bör nedanstående tablå över antalet barn och ungdomar ses. Oaktat antalet barn ökat har det antal som blivit föremål för barnvårdsnämndens ingripande varit relativt konstant. Detta antal var år 1940 ca 39 000 och år 1955 ca 41 000 efter att under senare hälften av 1940-talet ha varit 37—38 000. Antalet barn omhändertagna för skyddsuffostran var år

1940 ca 6 500 och år 1955 ca 6 700. Den högsta siffran noterades år 1946 då ca 7 900 barn var omhändertagna. Samhällsvårdens utveckling visar ungefär samma bild. År 1940 var 30 000 barn omhändertagna mot 25 500 år 1955. Detta antal har varit ungefär oförändrat sedan 1946.

Ovan har talats om de barn som någon gång under resp. år varit föremål för samhällsvård eller skyddsuffostran. Det antal barn som blivit omhändertagna (nyttillkomna) resp. år redovisas också i tablå. Naturligtvis äger också dessa siffror relevans vid en bedömning av utvecklingen. Om nämligen vårdtiden minskar genom att bättre behandlingsmetoder kommer till användning vid skyddsuffostran eller om den nöd som framtvingar samhällsvård blir av mera tillfällig art, kan ju hela antalet omhändertagna minska eller vara relativt konstant även om antalet nyttillkomna ökar. Inte heller dessa siffror visar emellertid några större variationer

År	Antal barn och ungdomar				föremål för skyddsuffostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggande åtgärder eller omhändertagande ¹	under tillsyn som fosterbarn ²
	föremål för förebyggande åtgärder	Skyddsuffostran	Samhällsvård	¹ Hela antalet	Skyddsuffostran	Samhällsvård	¹ Hela antalet		
1940.....	2 920	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	39 149	27 105
1943.....	4 413	1 341	6 658	7 919	7 748	27 716	35 275	39 332	26 488
1946.....	4 583	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	37 681	29 198
1949.....	5 066	1 058	8 950	9 934	7 314	25 844	32 970	37 809	35 108
1950.....	5 372	1 077	9 239	10 269	7 098	25 741	32 665	37 674	34 593
1951.....	5 931	1 092	9 857	10 875	7 107	26 391	33 276	38 892	33 601
1952.....	7 366	1 029	9 982	10 955	6 919	26 585	33 379	40 370	33 004
1953.....	7 457	955	10 142	11 031	6 812	26 891	33 545	40 799	31 729
1954.....	8 420	966	9 721	10 629	6 637	26 107	32 597	40 624	31 249
1955.....	8 970	1 074	9 505	10 511	6 677	25 508	32 029	40 551	30 133

¹ utgör nettoantalet barn (utan dubbelräkning) — ² inkl. stockholmsbarn i andra kommuner

år från år vad skyddsuppfostran beträffar. Antalet omhändertagna per år är omkring 1 000 med blott små variationer uppåt och nedåt. Samhällsvården däremot visar en konstant ökning som mellan 1940 och 1953 uppgår till ca 65 %. 1954 minskade antalet samhällsvårdade för första gången under perioden men fortfarande är antalet ca 54 % större än år 1940.

De barn, mot vilka barnavårdsnämnderna ingripit med förebyggande åtgärder har stigit avsevärt i antal. Deras numerär som år 1940 var 2 900 har för varje år ökat och uppgick år 1955 till ca 9 000. En ökning med över 200 % kan alltså konstateras under perioden. Förebyggande åtgärder tillgrips vid smärre uppförandebrister medan omhändertagande för skyddsuppfostran blir aktuellt vid gravare sådana eller då de förebyggande åtgärderna inte visar sig ha positiv verkan. Uppförandebrister hos barn och ungdom gav alltså barnavårdsnämnderna anledning att år 1940 göra ca 3 900 ingripanden mot ca

10 000 år 1955, vilket innebär en ökning med något över 150 %. Från 1950 är ökningen något över 50 %. I vissa fall förekommer här dubbelräkning på så sätt att barn som under året blivit föremål för förebyggande åtgärder senare under samma år kan ha omhändertagits. Så förekommer dock blott i mindre utsträckning, varför man kan bortse därifrån i detta sammanhang.

I nedanstående tablå är antalet barn som varit föremål för förebyggande åtgärder samt antalet barn som under ett visst år omhändertagits (nyttillkomna) för skyddsuppfostran och samhällsvård ställda i relation till hela antalet barn i vissa åldrar. Vid förebyggande åtgärder är här maximiåldern beräknad till 21 år, vid skyddsuppfostran till 18 år och vid samhällsvård till 16 år. Relationstalen utvisar antalet per 1 000 barn.

	1940	1946	1950	1954	1955
Förebyggande åtgärder	1,5	2,3	2,5	3,8	4,0
Skyddsuppfostran.	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Samhällsvård	4,4	4,5	5,1	5,1	5,0

II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott

Barnavårdsmannaförordnanden. Sedan år 1917 skall barnavårdsman alltid förordnas för barn med utomäktenskaplig börd. År 1940 blev det också möjligt för barnavårdsnämnd att förordna barnavårdsman för barn med inomäktenskaplig börd, såvida endast en av föräldrarna har vårdnaden om barnet och denna själv gör framställning till nämnden. I vissa fall kan nämnden, även utan att framställning görs, förordna om barnavårdsman. Åldersgränsen är för båda grupperna av barn 18 år, men förordnandet kan upphöra dessförinnan eller förlängas utöver denna ålder (till 21 år), om förhållandet det medger eller kräver.

Antalet barn med förordnad barnavårdsman vid slutet av ett antal år framgår av nedanstående tablå.

År	Iä-barn	Uä-barn	Tillhopa	Per 1 000 barn — 18 år
1940	3 548	95 355	98 903	62
1946	9 589	85 135	94 724	55
1952	23 948	85 934	109 882	58
1954	29 861	87 304	117 165	62
1955	32 175	87 809	119 984	63

Den ökning av antalet barn med förordnad barnavårdsman som även under år 1955 kan konstateras kommer, liksom tidigare, till största delen på iä-barnen. Medan antalet uä-barn sedan mitten av 1940-talet varit relativt konstant har an-

	Antal	%	därav städer	%	landsbygd	%
Uä-barn utan fastställt faderskap	7 848	100	4 206	100	3 642	100
därav i åldern						
under 1 år	2 170	27,7	1 458	34,7	712	19,5
1—2 år	1 293	16,5	813	19,3	480	13,2
3—15 år	3 980	50,7	1 731	41,2	2 249	61,8
16 år och däröver	405	5,2	204	4,9	201	5,5

Tab. T. Antalet barnavårdsmanförordnanden år 1955, länsvis

	Antal	Per 1 000 inv. —18 år ¹
Barnavårdsmanförordnanden vid 1955 års slut		
Stockholms stad...	14 141	84,4
Stockholms län	5 968	60,4
Uppsala »	2 741	66,6
Södermanlands »	3 430	59,1
Östergötlands »	5 672	60,5
Jönköpings »	2 555	34,6
Kronobergs »	1 560	36,9
Kalmar »	3 069	46,8
Gotlands »	1 247	69,5
Blekinge »	2 247	53,5
Kristianstads »	3 873	53,3
Malmöhus »	11 341	75,5
därav Malmö ...	4 767	99,9
Hallands »	1 697	38,4
Göteb. o. Bohus »	7 786	55,5
därav Göteborg .	5 784	67,0
Älvsborgs »	4 489	47,6
Skaraborgs »	2 691	40,3
Värmlands »	5 036	69,9
Örebro »	4 489	71,1
Västmanlands »	4 313	76,2
Kopparbergs »	5 160	72,9
Gävleborgs »	7 073	91,6
Västernorrlands »	6 897	84,3
Jämtlands »	4 177	98,0
Västerbottens »	3 883	51,6
Norrbottens »	4 449	51,6
Tillhopa	119 984	63,3
därav städer	61 456	72,7
landsbygd ..	58 528	55,8

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

talet iä-barn ökat med två å tre tusen per år.

Av tablån framgår också att i genomsnitt 63 av 1 000 barn i åldern under 18 år har förordnad barnavårdsman. Denna frekvens varierar inom olika områden, vilket framgår av tab. T. 1950 års folkräkning har legat till grund vid be-

räkandet av relativtalen. Av de tre största städerna har Malmö (99,9) det största antalet, följt av Stockholm (84,4) och Göteborg (67,0). Av länen har Jämtlands (98,0), Gävleborgs (91,6) och Västernorrlands län (84,3) det största antalet, medan detta är lägst i Jönköpings (34,6), Kronobergs (36,9) och Hallands län (38,4). Av barnen i städerna har i genomsnitt 72,7 av 1 000 barn under 18 år förordnad barnavårdsman mot på landsbygden 55,8.

Iä-barnens familjeförhållanden belyses i nedanstående tablå.

	Antal	%
Iä-barn med barnavårdsman	32 175	100
därav på grund av		
söndring	655	2,0
hemskillnad	5 999	18,6
äktenskapsskillnad	25 073	77,9
vårdnaden fräntagen en av föräldrarna (samboende)	56	1,4
en av föräldrarna död ...	392	

Mer än 3/4 av barnen hade alltså föräldrar vilkas äktenskap upplösts genom skilsmässodom och nära 1/5 föräldrar som levde under hemskillnad.

Fastställande av faderskap. En av barnavårdsmannens funktioner är att söka få faderskapet till utomäktenskapligt barn fastställt. Av de 87 800 uä-barnen med förordnad barnavårdsman hade 80 000 eller 91 % faderskapet fastställt. För 85 % av dessa hade detta skett genom erkännande och för 15 % genom dom. För 7 800 uä-barn var faderskapet således ej fastställt. Dessa barns ålder framgår av tablån överst på sidan.

De barn för vilka faderskapet ej är

fastställt är således betydligt yngre i städerna än på landsbygden. Av de barn som i städerna under år 1955 föddes utom äktenskapet saknades vid årets slut fastställt faderskap för 27 % mot på landsbygden 14 %. Andelen avtar sedan de närmaste åren men i snabbare takt i städerna än på landsbygden. Av uä-barn födda 1953—54 har vid slutet av år 1955 (barnens ålder ett men ej tre år) i städerna ca 8 % och på landsbygden ca 5 % faderskapet ej fastställt. Beräkningarna är endast approximativa.

Barnavårdsmännen. Antalet barnavårdsmän var vid slutet av år 1955 1 826 mot 1 916 året innan. Fördelningen på stad och landsbygd samt antalet förordnanden per barnavårdsman under en längre period framgår av nedanstående tablå.

Antalet förordnanden (dvs. barn) per barnavårdsman har således i städerna ökat från 67 år 1940 till 186 år 1955 och på landsbygden från 11 till 39. Att skillnaden mellan stad och landsbygd är så stor beror på att förordnandet i städerna ofta ges kommunala tjänstemän, vilkas huvudsakliga syssla det är att fungera som barnavårdsman. Här kan nämnas att i Stockholm vid slutet av år 1955 fanns blott 35 barnavårdsmän, därav 3 manliga, vilket innebär, då antalet barn uppgick till 14 140, i genomsnitt 404 förordnanden per barnavårdsman. På landsbygden anlitas fortfarande i stor utsträckning kommunala för-

troendemen för uppgiften. Vissa geografiska och demografiska förhållanden bidrar emellertid till stor del till att möjliggöra för en person att ha ett större antal förordnanden i städerna än på landsbygden.

Ytterligare en olikhet mellan stad och landsbygd vad barnavårdsmannainstitutionen beträffar, framgår av tablå. Medan i städerna ca 80 % av barnavårdsmännen är kvinnor är motsvarande på landsbygden 30 %. Av samtliga 1 826 barnavårdsmän vid slutet av år 1955 var emellertid 1 120 eller 61 % män.

Bidragförskott. Om fader till ett utom-äktenskapligt barn eller till fränskild kvinnas barn är förpliktad att betala underhållsbidrag enligt rättens beslut eller avtal men underlåter att göra detta, så kan barnavårdsnämnden, oberoende av moderns eller barnets ekonomiska ställning, förskottera detta upp till ett visst belopp. Det högsta belopp som under år 1955 kunde utgå var 600 kr, dvs. 50 kr per månad. Antalet barn för vilka bidragförskott utbetalats under ett antal år framgår av tablå på sid. 31, som också visar det genomsnittliga beloppet per barn samt de sammanlagda utgifterna för bidragförskott.

T. o. m. år 1947 var bidragförskotten behovsprövade och dyrortsgrupperade. Slopandet av behovsprövningen ökade antalet barn med bidragförskott från 15,7 per 1 000 barn i åldern under 16 år till 20,6. Det högsta belopp som kun-

	År					
	1940	1946	1952	1953	1954	1955
<i>Städer</i>						
Antal barnavårdsmän	547	424	341	327	334	331
därav, i %, kvinnor	53,7	62,3	73,0	75,8	77,5	79,5
Antal förordnanden per bvmän ..	67	98	160	174	177	186
<i>Landsbygd</i>						
Antal barnavårdsmän	5 774	3 958	1 798	1 669	1 582	1,495
därav, i %, kvinnor	10,7	16,9	24,7	27,2	28,1	29,6
Antal förordnanden per bvmän ..	11	13	31	34	37	39

År	Antal barn	Per 1 000 av samtliga barn under 16 år	Genomsnittligt belopp, kr	Totalt, 1 000 kr
1940	29 705	21,2	193	5 700
1947	25 379	15,7	194	4 900
1948	34 321	20,6	185	6 400
1950	38 320	22,1	199	7 600
1952	40 192	22,6	233	9 400
1953	43 545	24,3	339	14 700
1954	48 180	26,7	434	20 900
1955	51 972	30,0	431	22 424

de utgå sattes till 250 kr per år. Detta belopp höjdes 1 juli 1952 till 324 kr och från 1 juli 1953 till 600 kr. Det är dessa förändringar mer än ett ökat antal bidragsberättigade barn, som bidragit till att öka de årliga utgifterna från 6,4 milj. kr år 1948 till 22,4 milj. kr år 1955. Fram till år 1953 var det relativa antalet bidragsberättigade barn tämligen konstant. Fr. o. m. år 1953 kan emellertid en ökning konstateras som fortsatt även under därpå följande år.

I tab. U redovisas antalet bidragsberättigade barn länsvis samt inom Stockholm, Göteborg och Malmö. Relativtalen är uträknade med ledning av uppgifter om folkmängden enligt 1950 års folkräkning. De siffror som redovisas är därför något högre än i verkligheten. Av de tre största städerna har Stockholm (63,9 per 1 000 barn under 16 år) den högsta frekvensen, följt av Malmö (58,3) och Göteborg (52,8). Av barnen i städerna har 43,2 per 1 000 erhållit bidragsförskott mot av barnen på landsbygden 19,2.

Av de barn som erhöll bidragsförskott var knappt hälften uä-barn. Denna andel är betydligt större på landsbygden (62 %) än i städerna (42 %).

Fäder till barn för vilka bidragsför-

Tab. U. Antalet barn med bidragsförskott år 1955, länsvis

	Utbetalade bidragsförskott år 1955	
	Antal	Per 1 000 inv. —16 år ¹
Stockholms stad...	9 960	63,9
Stockholms län	3 147	34,5
Uppsala »	1 108	29,3
Södermanlands »	1 197	22,5
Östergötlands »	2 225	25,9
Jönköpings »	1 043	15,5
Kronobergs »	545	11,2
Kalmar »	1 208	20,3
Gotlands »	436	26,8
Blekinge »	928	24,4
Kristianstads »	1 214	18,5
Malmöhus »	4 917	35,9
därav Malmö ...	2 567	58,3
Hallands »	649	16,2
Göteb. o. Bohus »	5 284	41,1
därav Göteborg ..	4 202	52,8
Älvsborgs »	1 589	18,5
Skaraborgs »	892	14,7
Värmlands »	1 954	29,9
Örebro »	1 537	26,3
Västmanlands »	1 512	29,0
Kopparbergs »	1 651	25,4
Gävleborgs »	2 522	35,8
Västernorrlands »	2 327	31,3
Jämtlands »	1 310	33,5
Västerbottens »	1 122	16,5
Norrbottens »	1 695	21,6
Tillhopa	51 972	30,0
därav städer.....	33 610	43,2
landsbygd ...	18 362	19,2

¹ Enligt 1950 års folkräkning.

skott utgår är återbetalningsskyldiga eftersom barnavårdsnämnden endast övertagit kvinnans fordran på mannen. Under året återkrävde barnavårdsnämnderna från 29 564 fäder 11,0 milj. kr mot 9,2 milj. kr från 26 586 fäder år 1954. Det under året återbetalda beloppet utgjorde 49 % av det utbetalda beloppet mot 44 % under år 1954.

III. Barnhemmen och barnkolonierna år 1955

A. Barnhemmen

Varje landsting eller stad utom landsting har enligt barnavårdslagen 40 § att svara för att ett tillräckligt antal barnhemsplatser finns tillgängliga inom resp. områden. De har därför att utarbeta en plan för barnhemsvårdens ordnande, vilken skall underställas K. M:t för fastställande. Till sådana barnhem som är upptagna i dessa planer (»barnhem inom barnhemsplanen») utgår statsbidrag. Till övriga barnhem (»barnhem utom barnhemsplanen») utgår i allmänhet inte statsbidrag i någon form. Nedanstående redogörelse bygger på uppgifter ur de årsredogörelser barnhemmen lämnar till socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet över denna verksamhet. I redogörelsen behandlas enbart barnhemmen inom barnhemsplanen.

Barnhemmen indelas i fyra grupper: a) spädbarnshem, på vilka vårdas späda barn (ej fyllda 1 år), som ej åtföljs av sina mödrar; b) mödrahem, för vård av späda barn, som åtföljs av sina mödrar samt väntande mödrar; c) upptagningshem, för tillfällig vård och fostran samt observation av barn som fyllt 1 år samt d) barnhem för varaktig vård,

för vård och fostran under längre tid av barn som fyllt 1 år. I några fall förekommer dessutom spädbarns- och mödrahem, vilket är en kombination av a) och b) ovan.

Antal barnhem m. m. Som framgår av tab. V var antalet barnhem vid slutet av år 1955 212 mot 218 vid slutet av år 1954. Under år 1955 har 12 barnhem nedlagts, därav ett spädbarnshem, två mödrahem, fem upptagningshem samt fyra hem för varaktig vård. Under samma tid har emellertid 6 nya barnhem tagits i bruk, därav två spädbarnshem och fyra upptagningshem. Totalt har alltså barnhemsbeståndet under året minskat med sex.

Barnhemsplatsernas antal, som vid slutet av år 1954 var 4 821, har under året nedgått med 74 till 4 747. De nedlagda hemmen representerade 176 platser och de nyöppnade 137, vilket innebär en nettominskning med 39 platser. Förändringar i platsantalet har sålunda ägt rum även på vissa övriga hem. I detta sammanhang bör nämnas att under året fyra barnhem varit stängda längre eller kortare tid för reparation o. dyl.

Enlig tab. V sorterade närmare 2/3 av hemmen direkt under landstingskom-

Tab. V. Antal barnhem och barnhemsplatser vid slutet av år 1954 och 1955 fördelade efter huvudman

	1954			1955		
	Antal barnhem	platser	%	Antal barnhem	platser	%
Landsting	89	1 818	37,7	90	1 840	38,8
Landstingsfria städer.....	42	1 374	28,5	44	1 418	29,9
Övr. kommuner	13	239	5,0	11	218	4,6
Föreningar	74	1,390	28,8	67	1 271	26,8
Samtliga	218	4 821	100	212	4 747	100

Tab. X. Barnhemmen vid slutet av år 1955 fördelade efter huvudman och typ av barnhem

	Antal hem		därav tillhörande				övriga kommuner		föreningar	
		%	landsting	%	landstings- fri stad	%		%		%
Spädbarnshem	37	17,5	17	18,9	13	29,5	1	(9,1)	6	9,0
Mödrahem	25	11,8	12	13,3	6	13,6	—	—	7	10,4
Mödra- o. sp.hem . . .	7	3,3	4	4,4	2	4,5	—	—	1	1,5
Upptagn.hem.	98	46,2	41	45,6	21	47,7	9	(81,8)	27	40,3
Hem f. varaktig v. . .	45	21,2	16	17,8	2	4,5	1	(9,1)	26	38,8
Samtliga	212	100	90	100	44	100	11	100	67	100

munal eller kommunal förvaltning. På dessa återfinns närmare 3/4 av samtliga platser.

Närmare hälften av barnhemmen är upptagningshem, vilket framgår av tab. X. Denna visar också hur de olika huvudmännens barnhemsbestånd är sammansatt.

Närmare 60 % av de landstingsfria städernas vårdplatser finns på upptagningshemmen medan 29 % är för spädbarnsvård, vilket framgår av tab. Y. För landstingens del är motsvarande 49 % resp. 26 % men dessa har även ett relativt stort antal platser på hem för varaktig vård (14 %). Föreningar har sina vårdplatser koncentrerade till upptagningshem (45 %) och hem för varaktig vård (34 %). Av kommunernas vårdplatser disponeras praktiskt taget samtliga för tillfällig vård (upptagningshem). A hela antalet platser dispone-

rar spädbarnen 23 %, mödrarna 9 % medan 53 % hör till upptagningshemmen och 15 % till hem för varaktig vård.

Antalet vårdade, beläggning m. m. Av tab. Z framgår att antalet under året vårdade barn uppgick till ca 13 300 och antalet mödrar till ca 1 300. Om korrektion sker för barns flyttning mellan olika barnhem kan ca 12 800 barn sägas ha vårdats på barnhem under året. Av de under året vårdade barnen kvarstod vid årets slut ca 22 %. Denna andel är högst på hem för varaktig vård (53 %) och lägst på upptagningshem (18 %) och mödrahem (16 %).

Beläggningen (= medelantalet vårdade per dag i procent av antalet disponibla platser) på barnhemmen har under år 1955 varit 72,0 % mot 72,6 % under år 1954. Hänsyn har här tagits till de dagar ett hem av någon anledning va-

Tab. Y. Barnhemsplatserna vid slutet av år 1955 fördelade efter huvudman och typ av barnhem

	Antal platser		därav tillhörande				övriga kom- muner		föreningar	
		%	landsting	%	landstings- fri stad	%		%		%
Spädbarnshem ¹	1 073	22,6	486	26,4	412	29,1	18	8,3	157	12,4
Mödrahem ¹	446	9,4	203	11,0	131	9,2	—	—	112	8,8
Upptagningshem.	2 509	52,9	897	48,8	848	59,8	188	86,2	576	45,3
Hem för varaktig vård	719	15,1	254	13,8	27	1,9	12	5,5	426	33,5
Samtliga	4 747	100	1 840	100	1 418	100	218	100	1 271	100

¹ Mödra- och spädbarnshemmens platser har fördelats på mödra- resp. spädbarnshem.

Tab. Z. Förändringar i antalet vårdade under år 1955

	Antal vårdade	därav utskrivna	kvarva- rande vid årets slut	Kvarvarande i % av an- talet vårdade
Spädbarnshem	2 853	2 086	767	26,9
Mödrahem				
barn	941	787	154	16,4
mödrar	1 069	892	177	16,6
Mödra- och spädbarnshem				
barn	533	420	113	21,2
mödrar	230	188	42	18,3
Upptagningshem	7 979	6 560	1 419	17,8
Hem för varaktig vård	1 015	478	537	52,9
Samtliga	14 620	11 411	3 209	21,9
därav barn	13 321	10 331	2 990	22,4

rit stängt. Om endast de barnhem med-
tas som varit öppna under hela året
1955 blir siffran något högre, 72,7 %.
Som framgår av tab. Å är beläggningen
högst vid de landstingsfria städernas
barnhem, nämligen 76 %, och särskilt
hög för de hithörande spädbarnshem-
men, 88 %. Den genomsnittliga belägg-
ningen vid barnhem tillhörande övriga
huvudmän är 70—73 %. Lägst är belägg-
ningen i genomsnitt vid landstingens
mödrahem (49 %).

Barnens och mödrarnas ålder. Barn
som vårdas på mödrahem, spädbarns-
hem samt mödra- och spädbarnshem är

nästan undantagslöst ej fyllda ett år. På
upptagningshemmen är 62 % av barnen
ej fyllda 7 år medan på hem för varak-
tig vård en lika stor andel, 66 %, är 7 år
eller äldre. På de landstingsfria städer-
nas upptagningshem finns en betydligt
större andel barn i ett- och tvåårsåldern
än på de övrigas hem. Detta framgår
av tab. Ä.

De på mödrahem och mödra- och
spädbarnshem intagna mödrarnas ålder
framgår av tab. Ö. De unga mödrarna,
de som ej fyllt 20 år, utgör ca 30 % av
samtliga. Andelen är icke obetydligt
större på landstingens än på de lands-
tingsfria städernas barnhem.

Tab. Å. Medelantalet vårdade per dag i % av antalet disponibla platser (genomsnittlig beläggning) på barnhem av olika slag som varit öppna hela året 1955

	Genomsnittlig beläggning landsting	landstings- fri stad	övriga kom- muner	på barnhem drivna av ¹ föreningar	Samtliga
Spädbarnshem	76,6	88,1	(69,4)	(78,1)	80,8
Mödrahem	49,4	76,6	—	62,0	61,1
Mödra- o. sp.hem	(62,4)	(77,8)	—	(85,0)	72,2
Upptagningshem	72,2	70,6	71,3	72,3	71,6
Hem f. varaktig vård	67,6	(87,8)	(86,9)	73,2	72,0
Samtliga	70,2	76,0	72,0	72,9	72,7

¹ I de fall där beräkningarna grundar sig på fem eller färre hem i gruppen har procenttalet satts inom parentes.

Tab. Ä. Vid slutet av år 1955 på barnhem kvarvarande barns ålder

	Antal barn	därav, i %, i åldern			
		1—2 år	3—6 år	7—9 år	10 år o. mera
Upptagningshem	1 419	25,6	36,4	15,6	22,3
därav tillhörande					
landsting	514	21,8	38,9	18,9	20,4
landstingsfri stad	467	33,2	32,3	11,6	22,9
övriga kommuner	109	24,8	35,8	19,3	20,2
föreningar	329	21,0	38,6	15,2	25,2
Hem för varakt. vård	537	8,6	25,3	16,6	49,5
därav tillhörande					
landsting	184	7,6	26,1	16,8	49,5
landstingsfri stad	25	—	16,0	12,0	72,0
övriga kommuner	11	—	(36,4)	(36,4)	(27,3)
föreningar	317	10,1	25,2	16,1	48,6

Varifrån barnen kommer vid inskrivningen och vart de tar vägen efter utskrivningen. Av tab. Aa framgår att närmare 74 % av barnen kommer från sina föräldrahem och 6 % från fosterhem. Av de övriga kommer 15 % från vad som i tabellen kallas »annat håll», dvs. förlossningsanstalter, kroppssjukhus etc. medan återstoden (6 %) flyttats över från ett barnhem till ett annat. Andelen från föräldrahem är störst (86 %) bland barnen på upptagningshem och minst (43 %) bland barnen på spädbarnshemmen, där i stället 48 % kommit från vad som kan förmodas vara förlossningsanstalter. Barnen på hem för varaktig vård kommer i stor utsträckning (15 %) från fosterhem och från annat barnhem (24 %), t. ex. från upptagningshem, eftersom den tid barnet får vara här är begränsad till ca ett år.

Av tab. Ab framgår att 72 % av barnen vid utskrivningen sänds till föräldrars hem medan 18 % erhåller vård i fosterhem. De övriga, ca 10 %, överförs för vård till andra barnhem, sinnesslöanstalter, sjukhus etc. Av barnen på spädbarnshem och hem för varaktig vård får 32 % resp. 26 % vård i fosterhem. Denna andel är för barnen på upptagningshem blott 13 % medan i stället 78 % av dem kommer till föräldrars hem. Av barnen på hem för varaktig vård erhåller inte mindre än 19 % efter utskrivningen specialvård.

Personalen vid barnhemmen. Antalet anställda vid slutet av år 1955 var 1 872, därav 1 727 på heltid och 145 på deltid. I siffran ingår de som uppstår lön och som kan tänkas ha mera regelbunden arbetstid, däremot ej arvodesanställda, vil-

Tab. Ö. Under år 1955 på mödrahem inskrivna mödrars ålder

	Antal mödrar	därav, i %, i åldern			
		under 18 år	18—19 år	20—24 år	25 år o. mera
Mödrahem (samt mödra- o. sp.hem) .	1 052	12,3	18,3	37,9	31,5
därav tillhörande					
landsting	444	17,6	20,9	33,6	27,9
landstingsfri stad	339	7,1	14,7	43,1	35,1
föreningar	269	10,0	18,6	38,7	32,7

Tab. Aa. Varifrån under år 1955 på barnhem inskrivna barn kommit

	Antal inskrivna barn	därav, i %, som kommit från			
		föräldrahem	fosterhem	annat barnhem	annat håll
Spädbarnshem	2 196	43,1	1,3	8,1	47,5
Upptagningshem	6 531	85,5	6,2	3,5	4,7
Hem för varakt. vård	499	51,3	14,6	24,0	10,0
Samtliga	9 226	73,6	5,5	5,7	15,2

ket oftast gäller läkare, redogörare m. fl. Då det som bestämmer personalbehovet oftare torde vara hemmets platsantal än antalet vårdtagare, har i tab. Ac antalet heltidsanställda satts i relation till antalet platser. Som framgår av tabellen disponeras i genomsnitt 36 anställda per 100 vårdplatser. Störst är personalbehovet på spädbarnshemmen med 43 anställda per 100 vårdplatser medan upptagningshemmen har 36 och hemmen för varaktig vård samt mödra- och spädbarnshemmen vardera 34 anställda per 100 vårdplatser. Det lägsta personalbehovet har mödrahemmen där motsvarande relationstal är 24. De landstingsfria städernas barnhem har med siffran 43 betydligt större personalbehov än de övriga där detta uppgetts vara 33—34 anställda per 100 vårdplatser. Som nämnts har personalantalet här satts i relation till antalet vårdplatser. Då, som tidigare framhållits, beläggningen i genomsnitt blott är något över 70 % måste antalet anställda i relation till antalet vårdade vara betydligt större. Det kan

beräknas att för vården av 100 barn krävs i genomsnitt 50 anställda.

Barnhemmens ekonomiska förhållanden. Bruttodrifstkostnaden för barnhemsvården uppgick under året till 26,9 milj. kr mot 24,4 milj. kr år 1954. Per vård dag motsvarar detta en kostnad av kr 21,30 mot kr 19,19 år 1954. I det följande skall närmare redogöras för hur utgiften per vård dag är fördelad på olika poster m. m. Till grund ligger uppgifter från 196 hem som varit öppna under hela året och som lämnat bearbetningsbara uppgifter.

Om från bruttoutgiften (i fortsättningen användes termen utgift i stället för kostnad) dras utgiften för personalens pensionering och personalens ersättning för kost och logi samt ersättning från annan anstalt erhålles nettoutgiften. Denna uppgick under år 1955 till kr 18,86 per vård dag mot kr 17,09 under år 1954. Som framgår av tab. Ad är utgiften per vård dag högst vid mödrahemmen med kr 20,16 och lägst vid hemmen för varak-

Tab. Ab. Varthän under år 1955 från barnhem utskrivna barn tagit vägen

	Antal utskr. barn	därav, i %, som avgått till						
		föräldra- hem	foster- hem	annat barnhem	ungdoms- vårdssk.	psyk.- hem	sinnes- slöanst.	annat håll
Spädbarnshem	2 086	55,6	31,7	6,1	—	—	0,3	6,4
Upptagn.hem	6 560	78,4	13,0	3,0	0,8	0,2	0,5	4,2
Hem f. varaktig v. . . .	478	46,4	26,4	7,7	0,8	1,5	4,8	12,3
Samtliga	9 124	71,5	18,0	3,9	0,6	0,2	0,7	5,1

Tab. Ac. Antal per 100 vårdplatser på barnhem anställda vid slutet av år 1955

	Antal anställda per 100 vårdplatser	därav på barnhem tillhörande			före- ningar
		landsting	landstings- fri stad	övriga kommuner	
Spädbarnshem	43	37	53	22	40
Mödrahem	24	26	21	—	24
Mödra- o. spädbarnshem	34	32	39	—	29
Upptagningshem	36	33	42	34	35
Hem för varaktig vård	34	34	33	42	33
Samtliga	36	33	43	33	34

tig vård med kr 17,55 medan motsvarande för mödra- o. spädbarnshemmen är kr 17,79, för spädbarnshemmen kr 18,60 och för upptagningshemmen kr 19,29.

I samma tabell redovisas bruttoutgiftens fördelning på olika poster. Den största posten är avlöningar till personalen (inkl. pensionsavgifter som erlagts av barnhemmens huvudmän), vilket belopp uppgår till i genomsnitt kr 13,67 eller 64 % av den genomsnittliga bruttoutgiften. Storleken av denna post varierar avsevärt och är störst för spädbarnshemmen med kr 15,10 och lägst för hemmen för varaktig vård och mödrahemmen med kr 11,33 resp. 11,48. De övriga posterna är av helt annan storleksgrad. Störst av dessa är utgiften för kosthåll med i genomsnitt kr 2,77. Denna är högst på mödrahemmen med kr 3,87 och lägst på spädbarnshemmen med kr 2,38. Tillsammans svarar utgifterna för avlöningar och kosthåll för 77 % av den genomsnittliga bruttoutgiften per vård dag.

Att beläggningen och nettoutgiften per vård dag står i intimt samband framgår klart av nedanstående tablå där hem med olika beläggning är procentuellt fördelade efter nettoutgiften.

Av hem med en beläggning som understiger 60 % har således 56 % en nettoutgift som är 20 kr eller högre medan av hem med beläggning av 80 % eller högre blott 14 % har en nettoutgift av 20 kr eller mer. Låg beläggning ger alltså i allmänhet höga utgifter per vård dag och vice versa.

Som tidigare nämnts uppgick driftsutgifterna för barnhemsvården under år 1955 till 26,9 milj. kr. Dessa utgifter måste såväl för varje hem som för hela vårdformen motsvaras av inkomster av olika slag. Av tab. Ae framgår vilka olika slag av inkomster som förekommer samt till vilket belopp de uppgår per vård dag räknat. Vissa av dessa inkomster är fixerade. Så är förhållandet med de avgifter ett hem uppbär för meddelad vård (3 kr per vård dag) och statens bidrag (1 kr 50 öre per vård dag, vid vis-

Beläggning, i %,	Genomsnittlig nettoutgift per vård dag, kr				Summa
	—15	15—20	20—25	25—	
—60	4,7	39,5	32,6	23,3	100
60—70	22,9	45,7	20,0	11,4	100
70—80	20,0	46,7	24,4	8,9	100
80—	34,2	52,1	12,3	1,4	100
Samtliga	22,4	46,9	20,9	9,7	100

Tab. Ad. Utgifter per vårddag fördelade på olika poster, år 1955

	Spädbarns- hem kr	Mödra- hem kr	Mödra o. sp.hem kr	Upptag- ningshem kr	Hem för var- aktig vård kr	Samtliga barnhem kr
<i>Utgifter</i>						
Avlöningar	15,10	11,48	12,89	14,06	11,33	13,67
Expeditionskostnader ...	0,14	0,31	0,15	0,16	0,22	0,17
Diverse	0,51	1,27	0,49	0,55	0,73	0,61
Kosthåll	2,38	3,87	2,84	2,76	2,90	2,77
Värme, gas och vatten..	1,25	2,29	1,40	1,08	1,20	1,22
Tvätt och renhållning ...	0,61	0,37	0,38	0,49	0,32	0,48
Inventariers underhåll o. komplettering.....	0,65	1,12	0,61	1,25	1,53	1,12
Fastigheters underhåll...	0,53	1,11	0,81	0,79	0,93	0,77
Hyror	0,51	0,45	0,19	0,54	0,31	0,48
Summa utgift per vårddag	21,68	22,27	19,76	21,68	19,47	21,30
nettoutgift per vårddag	18,60	20,16	17,79	19,29	17,55	18,86 ✓
nettoutgift exkl. fastig- heters underh. o. hyror	17,56	18,60	16,78	17,96	16,31	17,61

sa mödrahem 3 kr 50 öre per vårddag räknat). Att de i tab. Ae angivna beloppen inte överensstämmer med ovan angivna beror på vissa brister i redovisningen. Ersättning från egen personal för kost och logi uppgår till i genomsnitt något över kr 1,50 per vårddag. I övrigt sker den huvudsakliga finansieringen av barnhemsvården genom landstingskommunal och kommunal utbebi-

tering (att täckas av huvudman). Övriga kommuner och föreningar erhåller bidrag genom landsting med kr 8,91 resp. kr 6,55 per vårddag. Föreningar erhåller dessutom ett kommunalt bidrag som i genomsnitt uppgår till kr 3,59 per vårddag.

En bättre bild av barnhemsvårdens finansiering får man av efterföljande tablå där de skilda inkomstposterna re-

Tab. Ae. Inkomsten per vårddag fördelad på olika poster år 1955

	Landsting kr	Landstings- fri stad, kr	Övriga kommuner kr	Föreningar kr	Samtliga barnhem, kr
<i>Inkomster</i>					
Vårdavgifter	3,07	2,94	2,82	3,04	3,01
Ersättning från egen personal	1,72	1,42	1,09	1,49	1,54
» » andra anstalter	0,07	0,01	—	0,02	0,04
» » elever	0,03	0,14	—	0,22	0,11
Diverse	0,03	0,21	0,05	0,19	0,13
Bidrag från staten	1,45	1,75	1,43	1,50	1,55
» » landsting som icke äger hemmet	0,16	0,01	8,91	6,55	2,21
» » kommun som icke äger hemmet	—	0,07	0,09	3,59	0,96
» » andra	0,06	0,75	0,02	0,07	0,27
Att täckas av huvudmannen	12,88	19,26	5,98	1,22	11,48
Summa inkomst per vårddag	19,49	26,55	20,40	17,90	21,30

Tab. Af. Antalet kolonier fördelade efter ägaren samt de mottagna barnens ålder, år 1955

	Antal bearbetade kolonier	Antal platser	Antal mottagna barn	därav, i %, i åldern				Andel (%) kolonier med pojkar och flickor samtidigt
				under 6 år	6—7 år	8—11 år	över 11 år	
Kommuner	262	10 902	16 279	7,2	9,2	69,2	14,5	58,8
Barnens dag	97	3 883	5 921	6,7	13,8	68,4	11,0	82,5
Majblomman	44	1 677	2 210	11,6	16,1	62,5	9,9	84,1
Skollovskoloniföreningar	23	1 584	3 276	5,7	6,9	79,7	7,7	65,2
Tbc-föreningar	36	1 289	1 740	5,5	17,3	71,0	6,2	86,1
Religiösa föreningar...	48	1 463	2 050	35,6	30,6	28,0	5,8	85,4
Nyktterhetsföreningar..	18	513	580	5,5	14,7	70,5	9,3	77,8
Övriga föreningar	88	3 142	4 853	13,9	18,6	55,0	12,4	90,9
Industrier etc.	15	870	1 055	11,5	17,3	60,2	11,0	93,3
Enskilda personer	12	196	262	21,8	15,3	50,8	12,2	91,7
Samtliga	643	25 519	38 226	9,7	13,2	65,3	11,8	74,2

do visas dels till sin absoluta storlek, dels till den relativa andel de utgör av totalbeloppet.

	1 000-tal kronor	%
Statens bidrag	1 947	7,2
Landstingens andel	8 941	33,3
Landstingsfria städernas andel.....	8 676	32,3
Övriga kommuners andel..	664	2,5
Vårdavgifter	3 776	14,1
Ersättning från personalen.	1 901	7,1
Övrigt	965	3,6
Summa	26 870	100

Av tablan framgår att större delen av barnhemsvården finansieras genom allmänna medel, i första hand från landsting och landstingsfria städer. Medan deras andel utgör 33 resp. 32 % är statens bidrag 7 % och övriga kommuners 3 %. Allmänna medel täcker alltså till tre fjärdedelar driftsutgifterna. Från annat håll (övrigt) kommer 4 % (donationer, fonder etc.) medan vårdavgifterna täcker 14 % och ersättning från perso-

nalen för vissa naturaförmåner 7 % av driftsutgifterna.

B. Barnkolonierna

Redogörelsen i följande avsnitt bygger på de verksamhetsberättelser varje koloniorordnare årligen skall insända till socialstyrelsen. För verksamheten år 1955 har uppgifter inkommit från 643 kolonier med tillsammans 25 519 platser. I allt kan antalet verksamma kolonier beräknas till ca 800. De kolonier för vilka uppgift saknas erhåller i regel inga statsbidrag och mottar oftast ett mindre antal barn.

Anordnarna utgörs företrädesvis av kommuner och Barnens dags-föreningar. Av de 643 kolonierna drevs 262 eller 41 % av kommunerna och 97 eller 15 % av Barnens dag, vilket framgår av tab. Af. På dessa kolonier togs 22 000 barn emot, vilket utgör ca 3/5 av samtliga de barn som under året vistades på koloni.

	Antal barn	%	därav, i %, i åldern		
			under 6 år	6—7 år	minst 8 år
—29 platser	9 883	25,9	19,0	18,6	62,3
30—49 »	13 513	35,4	8,6	11,9	79,4
50—74 »	7 344	19,2	2,2	6,1	91,7
75— »	7 486	19,6	6,9	15,1	78,0
Summa	38 226	100	9,7	13,2	77,1

Barnens ålder framgår av samma tabell. Ca 23 % var i förskoleåldern och knappt hälften av dessa ej fyllda 6 år. 65 % var 8—11 år och 12 % över 11 år. På kommunernas kolonier utgör de yngsta barnen blott en mindre del medan de däremot förekommer tämligen ofta på kolonier tillhörande religiösa föreningar, industrier och Maj-blomman.

Storleken på kolonierna framgår enligt nedanstående.

	Antal kolonier	%
—29 platser	264	41,1
30—49 »	246	38,3
50—74 »	92	14,3
75— »	41	6,4
Summa	643	100

21 % av kolonierna hade alltså 50 eller flera platser. Antalet barn på kolonier av olika storlek samt deras ålder framgår av tablan nederst på sid. 39.

Av barnen på de minsta kolonierna var ca 38 % högst 7 år. Andelen minskar till 8 % på kolonier med 50—74 platser men ökar sedan åter på de större kolonierna.

Ca 74 % av kolonierna tog samtidigt emot både pojkar och flickor. Detta är något vanligare på de mindre kolonierna än på de större. Av barnen i åldern upp till 7 år var praktiskt taget samtliga på kolonier för både pojkar och flickor medan detta gällde ca 70 % av barnen i åldern 8—11 år och drygt 60 % av de äldre barnen.

Ca 23 % av kolonierna har meddelat att epidemiska sjukdomar förekommit.

Andelen avviker endast bland de största kolonierna där denna är 44 %. Antalet barn som insjuknat i epidemisk sjukdom uppgavs till ca 1 290 vilket motsvarar något över 3 % av samtliga de barn som var på kolonierna.

I genomsnitt vistades varje barn 38 dagar på koloni vilket framgår av nedanstående tablå. Beträffande 28 kolonier, samtliga med flera grupper av barn som avlöst varandra, har uppgift inte kunnat erhållas om vistelsens längd.

Den genomsnittliga utgiften per vård-dag uppgick i genomsnitt till kr 8,60. Fördelningen på olika utgiftsposter framgår av nedanstående tablå, som bygger på uppgifter från 617 kolonier.

	Kr	%
Kostnad per barn och dag..	8,60	100
däruv		
avlöningar	2,47	28,7
kosthåll	2,82	32,8
lokaler	1,36	15,8
värme, lyse etc.	0,39	4,5
övrigt	1,56	18,2

Kosthållet och avlöning till personal (som omfattar ca 4 500 personer) tar således i anspråk 5,29 kr eller 62 % av hela dagutgiften. Jämfört med föregående år har kostnaden per vård-dag ökat från 7,47 kr till 8,60 kr. I lokalkostnaderna (som tidigare omfattade blott hyra för förhryrda lokaler eller räntor och försäkringar för egna lokaler) ingår nu också kostnader för reparationer och underhåll med 1,05 kr per vård-dag. Detta har bidragit till att kostnaderna under »övrigt» minskat, jämfört med föregående år.

Antal kolonier	däruv, i %		med perioder omfattande (dagar)				Medel- antal dagar
	högst 29		30/39	40/49	50/59	60 el. fl.	
Antal kolonier	615	24,6	27,8	14,6	25,2	7,8	38
däruv med							
högst 29 platser	248	28,6	23,8	19,4	18,1	10,1	35
30—49 »	240	23,3	34,2	12,1	25,0	5,4	37
50—74 »	89	14,6	23,6	14,6	39,3	7,9	42
75— »	38	28,9	23,7	—	39,5	7,9	37

På vilket sätt koloniverksamheten finansierats framgår av tabblån nedan. Från 20 kolonier har uppgifter om inkomsterna av skilda skäl ej kunnat erhållas. Större intresse bör därför ägnas de relativa än de nominella beloppen.

	1 000-tal kronor	%
Bidrag från staten	1 232	10,2
» » kommun	5 717	47,4
» » landsting	444	3,7
» » barnens dag	1 241	10,3
» » majblomman	532	4,4
» » solstickan	342	2,8
Övriga inkomster	2 543	21,1
Summa	12 051	100

I »övriga inkomster» ingår dels av-

kastning av kapitalfonder, resultatet av insamlingar av olika slag etc., dels också anslag från olika håll. Nykterhetsföreningar, som anordnar kolonier, erhåller således ofta medel från någon riksorganisation, vilket också är fallet med religiösa och andra föreningar. I de fall kommuner drivit kolonierna har det också meddelats att utöver anslag från kommunen »andra» inkomster funnits. Detta belopp uppgick till ca 385 000 kr. Man kan förmoda att även detta på något sätt utgör kommunala medel. Detta gör att kommunernas ekonomiska stöd åt koloniverksamheten troligen är större än vad som framgår av tabblån.

IV. Ungdomsvårdsskolorna år 1955

Antalet ungdomsvårdsskolor samt antalet elever och platser vid dessa vid

slutet av åren 1951—1955 framgår av nedanstående tablå.

År (*/12)	Antal skolor	platser	elever	därav på skolorna	villkorligt utskrivna	utackor- derade
1951	25	919	1 625	734	864	27
1952	23	809	1 515	663	809	43
1953	23	809	1 440	601	788	51
1954	22	806	1 404	586	725	93
1955	22	763	1 368	619	646	73

Under år 1955 har antalet platser vid skolorna minskat från 806 till 763. Anledningen härtill är framför allt eldens härjningar vid två skolor (Hammargården och Johannisberg). Elevantalet som vid slutet av år 1951 var 1 625 har för varje år minskat och uppgick vid slutet av år 1955 till 1 368. Som framgår av tabblån har också de vid motsvarande tidpunkter villkorligt utskrivna eleverna minskat i antal. Detta har resulterat i att vid slutet av år 1955 ca 47 % av eleverna befann sig på skolorna mot 42 % år 1954 och 45 % år 1951.

De förändringar som under år 1955 inträffat framgår av nedanstående tablå, där motsvarande förändringar under år 1954 står inom parentes:

Antal elever som under år 1955 (1954)	
nyintagits	450 (394)
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	431 (353)
utackorderats	86 (102)
villkorligt utskrivits	659 (606)
slutligt utskrivits	369 (331)
utskrivits för avtjänande av straff	98 (80)
» för vård på annan anstalt	
m. m.	17 (19)

Elevernas fördelning efter ålder och kön var vid slutet av år 1955 följande:

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhopa	Pojkar	Flickor	Tillhopa
Antal elever	463	186	649	481	238	719
därav, i %, i åldern						
9—15 år	24,4	8,1	19,7	8,7	1,3	6,3
15—18	56,2	47,8	53,8	60,5	35,7	52,3
18 år och däröver	19,4	44,1	26,5	30,8	63,0	41,4

Pojkarna, som utgör ca 70 % av samtliga, var som synes yngre än flickorna.

De barn, som är elever vid ungdomsvårdsskolor har av barnavårdsnämnden omhändertagits för skyddsuffostran på grund av visad vanart. På vilket sätt

denna vanart tagit sig uttryck framgår i grova drag av nedanstående tablå. Flera vanartsfaktorer har i vissa fall redovisats men den procentuella fördelningen är gjord på basis av antalet elever.

	Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%
Antal elever	944		424	
därav omhändertagna på grund av				
allmän svårfostran	405	42,9	259	61,1
skolkning, skolrubbing	64	6,8	21	5,0
billån	68	7,2	1	0,2
andra egendomsbrott	754	79,9	106	25,0
misshandel	29	3,1	1	0,2
sexuell vanart	14	1,5	200	47,2
vagabondering	8	0,8	16	3,8
annan vanart	21	2,2	—	—

Som allmänt svårfostrade karakteriseras således ca 43 % av pojkarna och 61 % av flickorna. Den vanligaste orsaken till omhändertagandet av pojkarna är egendomsbrott under det att sexuell vanart är en viktig orsak till omhändertagandet av flickorna. I gruppen »annan vanart» ingår bland annat eldsanläggning, ligabrott m. m.

Den tid de 369 elever, som slutligt utskrevs under år 1955, vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna framgår av vidstående tablå.

På skolan hade de i genomsnitt tillbringat ca 18 månader, samt varit vill-

	Vårdsätt		
	I skola	Utackorderade	Villkorligt utskrivna
Antal slutligt utskrivna elever...	369	45	364
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 300 ..	99	27	37
300— 500 ..	131	5	77
500—1 000 ..	100	10	163
1 000—1 500 ..	28	3	65
1 500—2 000 ..	9	—	14
mer än 2 000 ..	2	—	8
Vårdtid, medelantal dagar per elev...	532	338	747

korligt utskrivna under en tid av ca 25 månader, vilket tillsammans gör ca 3 1/2 år.